

Stiftung Zentrum
für Türkeistudien
Türkiye Araştırmalar
Merkezi Vakfı
Institut an der
Universität Duisburg-Essen

Avrupa Birliği ve Almanya´da Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü

Prof. Dr. Faruk Şen

Yunus Ulusoy

Cem Őentürk

Essen, Eylül 2007

Önsöz

Avrupa'ya giden ve bugün Euro-Türkler olarak adlandırılan insanlar, ilk başlarda gittikleri ülkelerde kazandıkları paralarla kendilerine başlarını sokacakları bir ev ve bağımsız olarak kuracakları bir iş yeri sahibi olmak hedefindeydiler. Büyük bir çoğunluğu 80'li yıllarda bunu geri dönerek kurdukları küçük işletmelerde denediler ve büyük ölçüde ülkelerinde ev almaya başladılar. Ancak bunun bireysel yatırımlarla olmayacağını anlayan insanlarımız "kollektif yatırımlar" dediğimiz işçi şirketlerine yöneldiler. İşçi şirketlerinin başarısız olduğunu farkettikten sonra 1986 yılından itibaren Euro-Türkler'in kendileri için Türkiye'de düşündükleri, devletten bağımsız, sosyal bir devlet açısından, ev ve iş yeri sahibi olma isteklerini, Fransa, İngiltere gibi içinde yaşadıkları Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleştirmeye başladılar. Euro-Türkler'in bu girişimi pek çok kişinin iştahını kabarttı. Konuya olumlu olumsuz yaklaşan tüm diplomatlar ve politikacılar oldu. Genel olarak bu gelişmeye baktığımız zaman bu işletmelerin büyük ölçüde çok küçük işletmelerden ve aile şirketlerinden oluştuğunu görüyoruz. Tabi ki bunların içinde büyüyen başarılı olan kuruluşlarda olmuştur.

Türk girişimcilerinin sayıları 2006 yılı sonunda Almanya'da 70 bin'e yaklaşmıştır. Üyelik hakkına yeni sahip olan Bulgaristan'ı ve Romanya'dakileri hesaba katmazsak tüm AB çapında faal Türk işadamlarının sayısı 100 bini aşmaktadır. Bulgaristan'ın ve Romanya'nın tam üye olması ve bu ülkelerde iş yapan Türk insanların da ilave edilmesiyle birlikte Türk girişimcilerinin toplam sayısı 120 bin sınırını aşmaktadır. 2015 yılına yönelik bir projeksiyona göre 160 bin Türk girişimcisinin bugünkü gibi AB'de başarılı bir şekilde yaşamlarını sürdüreceklerini ve bir çok kişiye iş yeri sağlayıp meslek eğitimi vereceklerini göreceğiz. 2023 yılında Cumhuriyet'in 100. yılı kutlarken, bu sayının 200 bin sınırını aşacağından hareket edebiliriz. Böylece Cumhuriyet'in kuruluşunda 100 yıl sonra Avrupa'da ilk defa 1 milyon'un üzerinde insana iş sahası sağlayan bir girişimci varlığından söz edilecektir. Bu gelişmenin en ilginç yanı Türklerin girdiği iş sahalarında

görülmektedir. Amerika başta olmak üzere Avusturalya, Kanada gibi göçmenlerin yaygın olarak tercih ettiği ülkelerde iş hayatına atılmaları ve kendi başlarına iş kurmaları çok sık görülen bir fenomendir. Aynı gelişme 1955 yılından itibaren Avrupa'ya ilk göç eden ve İtalyan restaurantlarını ve pizzacılarını açan, İtalyan göçmenlerde de gözlenmiştir. Daha sonra bunlara eski Yugoslavya'dan gelen göçmenler ve daha sonra da Yunanlılar katılmıştır. Bugün bu üç ayrı grubun girişimcilerini incelediğimiz zaman bunların dört ana sektörde kaldıklarını görüyoruz. Başta gıda maddeleri satıcılığı olmak üzere, küçük terziyeler, seyahat acentaları ve restoranların dışına pek fazla çıkmamışlardır. Buna karşılık Türkler 115 ayrı sektörde başarılı bir şekilde Avrupa'daki faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Prof. Dr. Faruk Şen

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı Direktörü

İçindekiler

Önsöz	1
1. Giriş	6
2. Almanya´daki Türk Göçmenlere Dair Demografik Veriler	9
2.1. Avrupa Birliği´nde Türk Nüfus	17
3. Almanya´daki Türk Kökenli Göçmenlerin Hane Büyüklükleri ve Oturum Koşulları	19
3.1. Türklerin Avrupa Birliği´ne Ekonomik Katkısı	20
3.2. Konut Edinimi	23
4. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Gelişimi	26
4.1. Niteliksel Gelişim	26
4.2. Kuruluş Nedenleri	30
4.3. Danışmanlık ve Desteklerden Yararlanma	31
4.4. Kuruluş Aşamasında Sorunlar	32
4.5. Mesleki Nitelikler	33
5. Almanya´daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü	35
5.1. Türk işverenler ekonomik katılım şanları sunuyor	37
5.2. Türk işletmeri hemen hemen tüm sektörlerde temsil ediliyor	39
5.3. Türk İşletmelerinin Büyük Bölümü şahıs şirketleri	40
5.4. Türk Kökenli Girişimciler Pazarda Yeni	40
5.5. Türk kökenli girişimciler ekonomik uyumu sağlamış durumda	41
6. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Karakteristik Özellikleri	43
7. Ekonomik Köprü: Türkiye-Almanya ve Türkiye-AB Dış Ticareti	45
7.1. Türkiye AB´ye Ekonomik Olarak Entegre Olmuştur	48
8. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Kalesi: Kuzey Ren Vestfalya	50
8.1. Bölgesel Göç Merkezi: Ruhr Havzası	53
9. Avrupa Birliği´nde Türk Girişimciler	57
10. Projeksiyon 2020	60
11. Perspektifler: Bugünden Geleceğe	62
Ek-1	65

Tablolar

Tablo 1: Almanya 'da Yabancı ve Türk Vatandaşı Nüfus (1970-2006).....	11
Tablo 2: Ortalama Yaş ve Oturum Sürelerine Göre Göçmenler (2006)...	12
Tablo 3: Alevi Durum ve Doğduğu Ülkeye Göre Göçmenler (2006)	13
Tablo 4: Almanya 'daki Türk Nüfus	15
Tablo 5: Almanya 'da Göçmen Nüfus	16
Tablo 6: AB Ülkelerinde Türk Nüfus (2006)	17
Tablo 7: Almanya 'daki Türk Hanelerine İlişkin Değerler (2007)	19
Tablo 8: AB'de Çalışan Toplam Nüfus ve Türk Nüfusunun Gelir Verileri (2006) ..	20
Tablo 9: Çalışan Tüklerin Avrupa Birliği Ülkelerinde GSYİH 'ya Katkıları (2006 yılı/cari fiyatlar)	21
Tablo 10: AB'de ve AB Ülkelerinde Yaşayan Türklere Kişi Başına GSYİH (2006).....	22
Tablo 11: Almanya 'da Yaşayan Göç Kökenlilerin Mesleki Nitelikleri x1000 (2005)	28
Tablo 12: Bağımsız Çalışmaya Yönelimin Nedenleri (Birden fazla yanıt kabul edilmiştir).....	30
Tablo 13: Kamusal danışmanlık ve finansman yardımlardan yararlanma	31
Tablo 14: Kuruluş Sorunları (Birden fazla yanıt alınmıştır).....	33
Tablo 15: Almanya ve Türkiye 'de meslek edimiş Türk girişimciler.....	34
Tablo 16: Almanya 'daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü (1987-2007)	35
Tablo 17: Almanya 'daki Türk Kökenli Girişimcilerin Ekonomik Gücü (2007).....	39
Tablo 18: Almanya 'daki Türk Şirketlerinin Hukuki Statüleri (2007)	40
Tablo 19: Almanya-Türkiye Ekonomik İlişkilerinin Gelişimi (1996-2007).....	45
Tablo 20: Türkiye 'nin ihracatında en yüksek pay alan ilk yirmi ülke (\$)	46
Tablo 21: Türkiye AB 'ye Ekonomik Olarak Entegre Olmuştur	48
Tablo 22: KRV 'de Yabancı Ülke Vatandaşları (2006)	50
Tablo 23: KRV 'de Göç Kökenli Nüfus x1000 (2005)	52
Tablo 24: Vilayetlere göre Ruhr Havzası 'nda Nüfus (31.12.2006 itibariyle)	53
Tablo 25: Kuzey Ren Vestfalya 'da Türk Girişimciliğinin Gelişimi (1987-2007) ...	55
Tablo 26: Avrupa Birliği Ülkelerinde Türk Nüfus	57
Tablo 27: Sayılarla AB-15 Ülkelerinde Türk Girişimcilerin Gelişimi (2007)	58
Tablo 28: AB 'de Türk girişimcilerinin ekonomik gücü (2007).....	59
Tablo 29: Almanya ve AB 'de Türk Girişimciliğinin Gelişimi Projeksiyonu (2007-2020)	60

Grafikler

Grafik 1: Türk Hanelerinde Konut Sahipliği	25
Grafik 2: Almanya 'da Türk Girişimciliği 'nin Gelişimi (1987-2007)	27
Grafik 3: Almanya 'daki Türk Girişimcilerin alışanların Sayısal Gelişimi (1987-2007).....	37
Grafik 4: İşletmelerin Büyüklükleri (Çalışan Sayılarına göre Türk İşletmeleri) 2007	38
Grafik 5: Almanya 'daki Türk Girişimcilerin Müşteri İlişkileri (2007)	41
Grafik 6: Almanya 'daki Türk kökenli girişimcilerin ürün ve hizmet sağlayıcılarla ilişkileri (2007).....	42

1. Giriş

Geçtiğimiz yıl, Almanya 'nın tarihinde ilk kez göçün kapsamı sayılarla ortaya çıkarıldı. Örnekleme dayalı nüfus sayımına göre Almanya nüfusunun % 19 'unu göçmen ve göçmen kökenliler oluşturuyor. Bunların yarısından fazlası Alman vatandaşlığına sahipken % 48 'lik kısmı farklı uyruklara sahip. Türkler arasında da toplam nüfusun yaklaşık üçte biri doğum veya kabul yoluyla Alman vatandaşlığını edinmiş bulunuyor.

Federal Alman İstatistik Dairesi 'nin toplam nüfusun % 1 'lik bölümüne uyguladığı yıllık örnekleme dayalı nüfus sayımında bu yıl ilk kez defa, vatandaşlık faktörüne bağlı kalınmaksızın kişilerin göçmen kimliklerini de görülebilir kılan bir metod benimsendi. Göçmen kimlikli kişilerin tespitinde bireylerin bir başka uyruğa sahip olma, vatandaşlığı sonradan alma, ebeveynlerden en az birinin vatandaşlık kazanmış ya da diğer ülke vatandaşı oluğu ile statüsel Alman ve dış Alman topluluklarından olup olmadıkları dikkate alındı. Kişilerin kendilerinin bir göç tecrübesine sahip olup olmadıkları, bir başka deyişle bir diğer ülkede doğup doğmadıkları bu bağlamda ortaya kondu. Sayım sonuçlarına göre göçmen kökenlilerin 15,3 milyona ulaşan sayıları Almanya 'da yaşayan her beş kişiden birinin bir göç tecrübesini arkasında bıraktığını ortaya koyuyor. Eldeki sayı resmi istatistiklerde görülen diğer uyruklu göçmenlerin 7 milyonluk sayısının iki katına ulaşıyor Tüm göçmenler arasında % 48 'lik dilimi kapsayan diğer uyruklular yanında dış ülkelerden Almanya 'ya göç etmiş Alman nüfus % 12, Alman vatandaşı olmuş kişiler % 23, doğum yoluyla Alman vatandaşı olanlar % 18 'lik dilimlere sahipler.

Örnekleme dayalı nüfus sayımına göre göçmenlerin üçte biri göç sürecine kendileri dahil olmamış, Almanya doğumlu kişilerden oluşuyor. Bunun karşısında göçmenlerin % 68 'i doğrudan göç etmiş kişiler. Göç sürecine dahil olmuş kişiler arasında % 54 'lük oranlarıyla en büyük grubu diğer ülke vatandaşları oluşturuyor. Bunu % 29 'la vatandaşlığı alınmış kişiler izlerken, Almanya 'ya sonradan göç etmiş Almanların oranı % 17 seviyesinde. Göç sürecine dahil olmamış kişiler arasında baskın grubu doğumla Alman vatandaşlığına sahip olmuş, ebeveynleri de Alman uyruğunu almış „yabancı“ veya göçmen Alman olan kişiler oluşturuyor (% 56) Bunu diğer ülke vatandaşları % 33 'lük oranlarıyla

izliyor. En küçük grubu ise % 10'luk oranlarıyla Almanya'da doğduktan sonra vatandaşlık almış kişiler oluşturuyor.

Türk göçmenler Almanya'da Almanlardan sonra en büyük ulusal grubu oluşturmaktadır. Tüm diğer ülke vatandaşı göçmenler arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları % 26'lık paya sahip. 2005 yılında gerçekleşen Alman vatandaşlığına geçişlerin % 35'i de Türk vatandaşlarınca gerçekleştirildi. Almanya'da yaşayan 1,8 milyon Türk vatandaşı yanında, 2005 yılı sonu itibariyle sayıları 700 bin dolayında önceki tabiiyetleri Türk olan Alman vatandaşı bulunmaktadır. Vatandaşlığı alınmış Türk kökenli göçmenlere Türk kökenli göçmenlerin 2000 yılı sonrasında Almanya'da doğarak tercihli Alman vatandaşlığını kazanmış çocuklarının da eklenmesi gerekiyor. Yıllık ortalama 35 bin çocuk üzerinden, bunların 6 yıllık sürede 210 bine ulaşıyor. Türk ebeveynlerin Almanya'da doğmuş çocuklarının vatandaşlık almaları için ayrıca bir başvuruya gerek bulunmuyor, dolayısıyla bu kabul yoluyla vatandaşlığı alınanların sayısına dahil değil. Bu nedenle vatandaşlığı alınmalara dair istatistiklere de yansımıyorlar. Toplamda Almanya'daki Türk kökenlilerin nüfusu 2,7 milyona ulaşıyor.

Nüfus sayılarını tespitte dair yapılan büyük reforma karşın, Almanya ve diğer Batı Avrupa ekonomileri açısından önemli bir faktör haline gelmiş olan göçmen girişimcilere dair kapsamlı sayılara ulaşmak güçtür. Girişimcilik konusunda en kapsamlı ve güvenilir kaynak olan ticari sicil kayıtlarına bakılarak bir 'yabancı işletme' kategorisi oluşturmak mümkün değildir. Çünkü, Almanya'da (doğrudan yabancı yatırımların dışındaki) ticari sicil kaydı olan her işletme genelde istatistiklere yerli firma olarak kaydedilmektedir. Fakat göçmenlere ait işletmeleri Alman firmalarından ayıran belli başlı bir takım özellikler vardır: Örneğin işletme büyüklüğü ve sektörel dağılım bu farklılıklar hakkında yeterince ipucu vermektedir.

Türk ve diğer göçmenlere ait işletmelerin konumunun belirlenmesi, bunların ekonomideki varlıklarının optimize edilebilmesi için bu kesim üzerine sağlıklı veriler gerekmektedir. Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı (TAM) bu amaçla uzun yıllardan bu yana incelemelerde bulunmaktadır. Bu incelemelerin ampirik ayaklarından birini CATI (Computer Assisted Telefon Interviews) adı verilen bilgisayar destekli telefon anketleri oluşturmaktadır. Standart anket formları yardımıyla yapılan bu telefon anketleri için TAM'ın adres bankasındaki 20 bin Türk girişimcisinin adres ve telefon numaraları kullanılmaktadır. Aynı zamanda

Almanya'daki 680.000 Türk kökneli haneden 535.000'inin adres ve telefonları Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı'nın veri bankasında mevcuttur. Araştırmanın hanelere ilişkin veriler bölümünde bu bilgi bankasından tesadüfi olarak seçilen 25 bin kişiden ilk ulaşılan 1.000 kişi ile gerçekteştirilen anketlerin sonuçları sunulmuştur.

2. Almanya´daki Türk Göçmenlere Dair Demografik Veriler

1960 ve 70´li yıllarda ekonomik motivasyonlu olarak süren Türkiye´den Federal Almanya´ya göç 1961 yılında bu ülkeyle imzalanan işgücü alımı anlaşmasıyla başlamıştır. Göç ilk yıllarda yavaş olarak ilerlediyse de, 1963 yılında Türkiye ve o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanan Ortaklık Anlaşması´ndan itibaren ivme kazanmıştır.

Türkiye´nin o dönemde yurtdışına işgücü gönderme istemi birkaç nedene dayanmaktaydı. Öncelikle Türkiye 1960´lı ve 1970´li yıllarda ithalatta ikameci bir sanayileşme politikası gütmekteydi ve ekonomik gelişmenin önündeki en önemli engellerden biri ödemeler dengesindeki açık olarak görülüyordu. Bu nedenle o zaman için ihracatı ve turizm gelirleri düşük olan Türkiye için işçi dövizleri önemli bir potansiyel kaynak oluşturmuyordu. Bunun yanısıra özellikle tarımda sanayileşmeye geçmenin getirdiği işsizlik sorununun bir ölçüde yurtdışına işgücü göndermekle azaltılması planlanıyordu. Ayrıca yurtdışına gönderilen işçilerin yurda dönüşlerinde çeşitli beceri ve niteliklere sahip olacakları ve bunların yerli sanayiye katkısı olacağı hesaplanıyordu. Öte yandan Batı Avrupa ülkelerinin işgücüne olan ihtiyacı Türkiye´nin bu gereksinimleriyle örtüşmekteydi.

1973 yılında işçi göçü alımının durdurulmasıyla aile birleşimi yoluyla, göç yoğun bir şekilde devam ederken, niteliğinde ciddi değişiklikler oldu.

Sosyal, ailevi, ekonomik ve sağlık koşulları gibi nedenlerle sınırlı süreli göç sürekli oturuma dönüştü. Çoğunluk toplumlarının yabancı algılaması ve mevcut hukuki düzenlemelerden bağımsız olarak göçmenler farklı kültür, dil, din ve etnik kökenleri ile Alman toplumunun bir parçası haline geldiler.

Almanya´da karar alıcılar göç gerçeği ve sonuçlarına gözlerini uzun süre kapalı tutarlarken, sosyal ve ekonomik bir uyum politikası ortaya konamadı. Bunun yerine dar kapsamlı hukuki iyileştirmelerle sınırlı kalındı. Bu hukuki değişiklikler ise karar alıcıların ön görmedikleri biçimde Türk göçmenlerde uyuma yönelik adımları sağlarken, yeni durum başka adımların da atılması zorunluluğunu doğurdu.

Almanya´da demografik değişime ilişkin tartışmalardan bu yana göç daha fazla ilgi çeker bir konu halini aldı. Almanya´da siyasiler ve uzmanların uzun süredir dikkat çektikleri toplumun yaşlanması sorunu, düşen doğum oranları ile birlikte sosyal sistemin geleceğini sorgulanır hale getiriyor. Resmi istatistikler

Almanya'da artan bireyselleşmeyi gözler önüne seriyor. 2005 yılında gerçekteştirilen nüfus sayımına göre Almanya'da hanelerin % 38'i tek kişiden meydana gelirken, iki kişilik hanelerin oranı ise % 34'ü buluyor. Üç ve daha fazla kişiden hanelerin oranı ise yalnızca % 28 oranında. Yine aynı yılın verileri Almanya'da ortalama hane büyüklüğü'nün 2,11 kişi olduğunu gösteriyor. Daha büyük ve genç bir yapı teşkil eden göçmen haneleri olmaksızın bu sayı 2 kişinin altına düşecekti. Almanya'da yalnız demograflar değil, ekonomi uzmanları da gelecekte ortaya çıkacak açığın kapatılması için daha fazla göç alınması çağrısında bulunuyorlar.

1960'lardan bu yana Almanya'daki Türk nüfus istisnalar haricinde sürekli bir artış göstermektedir. Bunun en önemli istisnası 80'li yılların başında çıkarılan „Geri Dönüşü Teşvik Yasası" ile bir bölüm göçmenin Türkiye'ye geri dönüşüdür. Kendisinden beklenen etkiyi veremeyen yasa haricinde, 2000 yılından beri geçerli olan vatandaşlık yasası nedeniyle ülkedeki Türk vatandaşlarının sayısı azalma göstermekte, Alman vatandaşlığını doğum yoluyla kazanımı nedeniyle artan Türk kökenlilerin sayısı resmi istatistiklere yansımamaktadır. İlk kez 2006'da uygulanan nüfus sayım yöntemi göçe dair verileri açıkça ortaya koymaktaysa da ilk kez uygulanması nedeniyle zamansal değişim çizgilerini ortaya koymak mümkün değildir.

Türkler Almanya'daki göçmenler arasında yaklaşık % 26'lık oranlarıyla en büyük grubu teşkil etmektedirler. Türk göçmenler genele ve diğer göçmen gruplarına göre daha genç bir yaş ortalaması ve daha uzun bir oturma süresine sahiptirler. Türkler arasında ortalama yaş 34,6; ortalama oturma süresi 20,7 yıldır. Bu karşılaştırmada dikkate alınması gereken husus, yeni doğan Türk kökenlilerin doğrudan Alman vatandaşı olmaları ve istatistiklere yansımayışlarıdır.

Tablo 1: Almanya'da Yabancı ve Türk Vatandaşı Nüfus (1970-2006)

Yıl	Göçmenler (Toplam)	Türk Vatandaşları	Türklerin Oranı (%)	Toplam Nüfusta Göçmenlerin Oranı (%)
1970	2.976.497	469.200	15,8	4,9
1980	4.453.308	1.462.400	32,8	7,2
1990	5.342.532	1.694.649	31,7	8,4
1996	7.314.046	2.049.060	28	8,9
1998	7.319.593	2.110.223	28,8	8,9
2000	7.296.817	1.998.534	27,4	8,9
2002	7.335.592	1.912.169	26,1	8,9
2004	6.717.115	1.764.318	26,3	8,2
2006	6.751.002	1.738.831	25,8	8,2

Kaynak: Federal İstatistik Dairesi

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

Türkler Almanya'da daha önce olduğu gibi en kalabalık göçmen grubunu teşkil etmektedirler. Klasik işçi alımı yapılan ölkelerden (İtalya, Yunanistan, Yugoslavya, İspanya vs.) gelen her iki göçmenden biri Türk kökenlidir. 1968'de işçi gönderim antlaşması imzalayan Yugoslavya'nın artık varolmaması nedeniyle aşağıdaki istatistikte yeni kurulan ölkelere göre dağılım sunulmuştur.

46. yılını arkada bırakan Türk-Alman işgücü alım antlaşmasından bugüne Almanya'daki Türk nüfus yapısı kendisini köklü biçimde değiştirdi. Artık Türk toplumunun genel görünümünde baskın ögeyi artık yalnız yaşayan erkekler değil, Almanya'da doğmuş çocuklarıyla aileler teşkil etmektedir. Almanya'da yaşayan hemen hemen iki Türk'ten biri Almanya doğumludur. Vatandaşlığa geçenler ve doğumla vatandaşlık kazanan çocuklar bir arada hesaplandığında ise bu oran büyük olasılıkla % 50'nin üzerine çıkacaktır.

Tablo 2: Ortalama Yaş ve Oturum Sürelerine Göre Göçmenler (2006)

Vatandaşlık	Toplam	Oratalama Yaş	Ortalama Oturum Süresi
Türkiye	1.738.831	34,6	20,7
İtalya	534.657	40,3	25,1
Yunanistan	303.761	33,3	24,1
Eski Sırbistan-Karadağ	282.067	43,3	16,5
Hırvatistan	227.510	37,4	25,4
Bosna-Hersek	157.094	38,1	18,0
Portekiz	115.028	43,0	20,0
İspanya	106.819	34,2	26,5
Fas	69.926	34,9	14,4
Makedonya	62.295	34,0	17,8
Tunus	23.217	46,8	12,9
Slovenya	21.109	36,7	28,2
İşçi gönderen ülkeler toplamı	3.642.314	-	-
Bunlar arasında Türklerin Oranı	47,7	-	-
Yabancılar Toplamı	6.751.002	36,7	16,8
Bunlar arasında işçi gönderen ülkelerin oranı	54,0	-	-
Kaynak: Federal İstatistik Dairesi, Merkezi Yabancılar Kütüğü		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Kamuoyunda süren tartışmalarda Türk göçmenlerin her tabakada temsil edilir hale geldiği, Almanya 'ya güçlü kökler saldıkları ve toplumun ayrılmaz bir parçası haline gönüştükleri gerçeği yeterli yer bulmamaktadır. Bunda çoğunluk toplumunun kurgusundaki ögelerin de tesiri bulunmaktadır.Sözü edilen Alman, üçüncü kuşaktan, Almanya 'da doğmuş ve yaşayan, Alman vatandaşı olmuş „Ali“ değildir. O diğer yabancılara, „uyum eksikliği olan“ nüfus grubuna dahil sayılmaktadır.

Tablo 3: Ailevi Durum ve Doğduğu Ülkeye Göre Göçmenler (2006)

Vatandaşlık	Oran		
	Bekar	Evli	Almanya Doğumlu
Türkiye	1.738.831	42,5	49,6
İtalya	534.657	46,7	44,0
Yunanistan	303.761	44,5	45,3
Eski Sırbistan-Karadağ	282.067	32,6	50,2
Hırvatistan	227.510	35,5	50,8
Bosna-Hersek	157.094	46,0	44,1
Portekiz	115.028	51,3	38,1
İspanya	106.819	42,9	46,5
Fas	69.926	35,5	52,2
Makedonya	62.295	38,6	48,0
Tunus	23.217	32,9	47,7
Slovenya	21.109	41,9	46,0
İşçi gönderen ülkeler toplamı	3.642.314	42,5	49,6
Bunlar arasında Türklerin oranı	47,7	46,7	44,0
Yabancılar toplamı	6.751.002	44,5	45,3
Bunlar arasından işçi gönderen ülkelerin oranı	54,0	32,6	50,2
Kaynak: Federal İstatistik Dairesi, Merkezi Yabancılar Kütüğu		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Ağustos ayında Cumhurbaşkanı Köhler'in imzası ile yürürlüğe sokulan göç yasası değişiklikleri, Almanya'nın Alman kökenli Almanlar ile diğer kökenlere sahip Almanlar, daha net bir ifadeyle Türk kökenli Almanlar arasında sınır çekme niyetinde olduğunu göstermektedir. Alman vatandaşlığına geçişte ekonomik kriterlerin yaygınlaştırılarak, özellikle gençlerin vatandaşlığa geçişlerinin zorlaştırılması, suç işleyen gençlerin kolayca sınırdışı edilebilmeleri gibi hükümler

nedeniyle tepki çeken yasa, belirli etnik grupları hedef alması nedeniyle eleştiriliyor. En sert eleştirilere konu olan 30. maddeye yeni konan iki fıkra aile birleşimleri için en alt yaş sınırını 18'e çekilirken, , eşlerin aile birleşimi gerçekteştiği aşamada kendi aralarında temel düzeyde Almanca ile anlaşabiliyor olmaları zorunluluğunu getiriliyor. Ülke dışından gelecek eşlere Almanca kursuna katılma zorunluluğu anlamına gelen bu yeni düzenlemenin rahatsız edici bölümü ise bundan sonra getirilen istisnalara ilişkin olarak başlıyor. Avrupa Birliği ülkelerinden gelme, başka bir ülkeden uzun süreli konaklama için geçişler, eşin ruhsal sorunlar nedeniyle Almanca bilgisini kanıtlama yeterliliği olmaması gibi istisnalar yanında kişinin uyum ihtiyacı olmayan bir gruba dahil olması veya uyum kursuna katılması gerekli olmayan bir topluluktan olmasını istisna olarak sıralayan düzenlemeyi somut bir vaka üzerinde uygularsak; bir Alman vatandaşı eşini ABD veya Norveç gibi bir ülkeden seçtiğinde sorun yaşamazken, Türk kökenli bir Alman vatandaşı eşinin yeterli Almanca seviyesine sahip olduğunu belgelemek durumunda kalıyor. Eşlerin bir yıl süre ile ayrı yaşamasını boşanma sebebi olarak gören Alman hukuku, Türklere eşin Almanya'ya gelişi için dil öğrenmeye harcanacak bir yıllık süre öngörebiliyor.

„Zoraki evlilikleri önlemek“ gibi hümanist bir kılıfla sunulan yasa, esasında Almanya'da göç ve uyum politikaları açasından ciddi bir kırılmayı temsil ediyor. Sosyal demokrat-Yeşiller hükümeti döneminde büyük umutlarla çıkarılan, Eyaletler meclisinde uğradığı büyük değişikliklere karşın, Almanya'nın bir göç ülkesi olduğunu ilk kez kabul etmesi nedeniyle kendisine büyük umutlar bağlanan göç yasası değişiklikleri, Schröder başbakanlığındaki Sosyal demokrat Parti-Yeşiller koalisyonu döneminde başarılı bir şekilde uygulanan ve olumlu meyveleri toplanmaya başlayan çok-kültürlü toplum projesinden kesin dönüşü ifade ediyor. Teşvik edici ve fırsat eşitliğine yönelik tedbirlerle çok-dilli, kültürlü ve uluslu bir toplum projesi yerini, artık yerini tek renk ve biçemli, yasaklayıcı, farklılıklara sıcak bakmayan „hakim kültür“ (Leitkultur) yaklaşımına bıraktı. Yeni yasanın engelleyici ve cezalandırıcı hükümlerini bu anlayışın bir ürünü olarak görmek gerekiyor.

Alman vatandaşlığına kabul veya doğum yoluyla geçmişlerle birlikte hesaplandığında bu ülkede yaşayan Türk kökenlilerin sayısı 2006 yılı itibariyle yaklaşık 2,7 milyona ulaşıyor. Ülkedeki toplam nüfusun % 3,2'sine tekabül eden Türk nüfus, Almanya'yı oluşturan 16 Eyaletten yedisinden (Brandenburg,

Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern, Saarland, Saksonya-Anhalt, Thüringen) daha fazla nüfusa sahip.

Tablo 4: Almanya'daki Türk Nüfus

Almanya'da Türk Kökenliler		Sayı
Türk Vatandaşları Toplamı		1.720.000
Kabul Yoluyla Vatandaş Olan Türkler		760.000
Ebeveynlerinden en az biri Türk kökenli olan Alman vatandaşı çocuklar (2000-2006)		270.000
Türk kökenli Alman Vatandaşları Toplamı		1.030.000
Türk kökenliler toplam (tahmini)		2.750.000
Türk kökenlilerin Almanya'daki tüm nüfusa oranı (%)		3,2
Kaynak: Federal İstatistik Dairesi, TAM Hesaplamaları	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Almanya'da örneklem usulü ile gerçekleştirilen 2005 nüfus sayımı sonuçları da ülkede yaşayan Türk kökenlilerin sayısını 2,74 milyon olarak vermektedir. Tüm yabancı ülke vatandaşları arasında Türk kökenliler % 25,8'lik bir paya sahip olmalarına karşın, örnekleme dayalı nüfus sayıları esas alındığında bu oran düşmektedir. Bu çerçevede Türkler tüm göçmenler arasında % 18'lik paya sahip olmaktadır. Bu değerler itibariyle de Türk kökenliler Almanlardan sonra ülkedeki en büyük etnik grubu meydana getirmektedirler. Göç sürecinde göç eden kişileri tanımlamak için farklı tabirler kullanılmıştır. 50 yılı aşkın süredir resmi kayıtları tutulan göç sürecinde „misafir işçi“, tabiri ilk kullanılan kavram olarak geçici oturma vurgu yapıyordu. Hukuki bir kavram olarak „yabancı“ ise başka bir ülkenin vatandaşlığına işaret etmekteydi. Son yıllarda kullanılan „göçmen“ tabiri ise Almanca iki kullanım biçimi „Emigrant“, „Immigrant“ varış ve çıkış ülke odaklı olmasına karşın daha nötr bir tabir olan „Migrant“ sözcüğü, göçmen kavramına karşılık olarak yaygın kullanım kazanmıştır.

Tablo 5: Almanya´da Göçmen Nüfus (2005)

Gösterge	Nüfus (-.000)
Toplam Nüfus	82.465,3
Göç tecrübesi olmayan kişiler	67.133,1
Önceki kuşaklarda dahil olmak üzere göç tecrübesine sahip kişiler	15.332,3
Bunlar arasında: Göç tecrübesinin belirlenimi açık olmayan kişiler	547,9
Yakın kuşaklarda göç tecrübesi olan kişiler	14.784,4
— şimdiki ve daha önceki vatandaşlığa göre	
Avrupa	9.644,5
- AB-25.	3.715,0
· Yunanistan	383,4
· İtalya	793,8
· Polonya	925,4
- Diğer Avrupa Ülkeleri	5.929,5
· Bosna-Hersek	323,4
· Hırvatistan	403,0
· Romanya	385,9
· Rusya Federasyonu	1.138,2
· Sırbistan-Karadağ	437,4
· Türkiye	2.744,8
Afrika	465,7
Amerika	318,0
Asya, Avusturalya ve Okyanusya	1.425,7
Diğer	2.930,5
Kaynak: Federal İstatistik Dairesi, Fachserie 1, Reihe 2.2 – Bevölkerung mit Migrationshintergrund, Ergebnisse des Mikrozensus 2005	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

2.1. Avrupa Birliği'nde Türk Nüfus

Türk kökenliler, AB'deki en büyük ulusal göçmen grubunu oluşturmaktadır. AB ülkelerinde yaşayan tüm göçmen sayısının tam olarak tespiti, istatistiki veri yetersizliği nedeniyle mümkün değildir. Kimi ülkelerde yalnız yabancı uyruklular göçmen olarak istatistiklerde yer alırken, kimilerinde sadece vatandaşlık statüsü dikkate alınmaktadır.

Tablo 6: AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu (2006)

Veriler Ülkeler	Türk kökenli nüfus (1000)		Vatandaşlık (1000)	
	Toplam nüfus	Türk vatandaşı	Yaşadığı ülkenin vatandaşı	Vatandaşlığa geçenlerin oranı
Türkiye kökenli Avrupalı Türkler				
Belçika	130	40	90	69,2
Danimarka	56	29	27	48,2
Almanya	2.710	1.760	950	35,1
Fransa	380	200	180	47,4
Hollanda	365	99	266	72,8
Avusturya	233	110	123	52,8
İsveç	63	12	51	80,9
Büyük Britanya	150	70	80	62,5
Diğer 19 AB ülkesi	130	120	10	7,7
Toplam (1)	4.217	2.440	1.777	42,1
Azınlık Türkleri				
Yunanistan	150	-	150	-
Bulgaristan	750	-	750	-
Romanya	70	-	70	-
Toplam (2)	970	-	970	-
AB-27 Ülkelerindeki Türkiye kökenli ve azınlık kökenli Türk nüfus				
AB-27 Toplam (1+2)	5.187	2.440	2.747	53,0
Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Değişik kaynaklar AB ülkelerinde yaşayan yabancıların sayısını 25 milyon civarında göstermektedir. Göç kökenliler (diğer ülke vatandaşları ve yaşadığı ülkenin vatandaşlığına geçenler) dikkate alındığında bu sayı yaklaşık 40 milyona ulaşmaktadır. 4,2 milyon civarındaki Türk göçmen sayısı AB ülkelerindeki en büyük grubu oluşturmaktadır. Hindistan, Pakistan ve Bangladeş kökenli göçmenler ağırlıklı olarak sadece İngiltere'de ve Magrip kökenliler (Fas, Cezayir ve Tunus) ağırlıklı olarak sadece Fransa'da yaşarken, Türkler, sadece Almanya'da değil Hollanda, Avusturya, Belçika ve Fransa gibi ülkelerde de yoğunlaşmaktadır.

Göçmen kökenli 4,2 milyon Avrupalı Türk'e, Yunanistan vatandaşı 150.000 Batı Trakya Türkü de eklendiğinde bu sayı 4,3 milyon sınırını aşmaktadır. 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren birliğe dahil olan Romanya ve Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlıklar da dikkate alındığında Avrupa Birliği'ndeki Türk kökenli nüfus, yaklaşık 5,2 milyonu bulmaktadır. Avrupalı Türkler 27 üyeli AB'de nüfusları itibariyle 19. sırada yer alarak, AB üyesi sekiz ülkeyi (Estonya, İrlanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Luksemburg, Malta, Slovenya) geride bırakmaktadır.

AB sınırları içinde yaşayan 4,2 milyon Türk'ün yüzde 42,1'i yaşadığı ülkenin vatandaşlığına geçmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla Avrupalı Türkler, çoktan AB'li Türkler konumuna gelmiştir. AB vatandaşı olan 1,78 milyon Türk, Kıbrıs, Malta ve Lüksemburg'un toplam nüfuslarına eşit durumdadır.

3. Almanya'daki Türk Kökenli Göçmenlerin Hane Büyüklükleri ve Oturum Koşulları

Almanya'daki Türk göçmenler nasıl yaşıyor? Nelerle ilgililer ve ne gibi sorunlarla karşı karşıyalar? Bazılarının düşündüğü gibi onların yaşam alışkanlıkları çok mu farklı? Öteki görülen aslında ne kadar öteki? Kuru önyargıları aşarak yapılacak gözlemler Almanya'da ötekileştirilen Türklerin, aslında çoğunluk toplumuyla pek çok ortak yönler taşıdığı göstermektedir.

Mevcut durumda Almanya'daki ortalama Türk hanesi 3,7 kişiden oluşmaktadır. Bu rakam 2,74 milyonluk genel değere uygulandığı takdirde toplam 740 bin hane sayısına ulaşılmaktadır. Aylık ortalama net gelir düzeyi 1.950 € olan Türk göçmenler yıllık 23.400 € hane gelirine ulaşmaktadır. Bu sayının tüm Türk göçmen hanelerine uygulanması halinde ise 17,3 milyar Euro'luk net hane geliri rakamına erişilmektedir. Bu değerın 15,1 milyar Euro'luk bölümü (hane başına 1.700 €) temel yaşam ve tüketim harcamaları için kullanılırken, 2,2 milyar Euro'luk tasarruf sağlanmaktadır.

Tablo 7: Almanya'daki Türk Hanelerine İlişkin Değerler (2007)

Gösterge	Değer
Türk kökenliler toplamı	2.740.000
Ortalama hane büyüklüğü	3,7
Türk haneleri toplamı	740.000
Aylık ortalama net hane geliri (€)	1.950
Aylık tasarruf (hane başına-€)	250
Aylık temel yaşam ve tüketim harcamaları (hane başına - €)	1.700
Yıllık hane net geliri (hane başına - €)	23.400
Yıllık net hane gelirleri toplamı (€)	17,3
Türk hanelerinin yıllık tasarruf miktarları toplamı (€)	2,2
Türk hanelerinin yıllık tüketim harcamaları toplamı (€)	15,1
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007	

3.1. Türklerin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Katkısı

Avrupa'da yaşayan 4,2 milyon Türkiye kökenli Türk arasında çalışan nüfus yaklaşık 1.372 milyon düzeyindedir. Almanya'da olduğu gibi diğer AB ülkelerinde de çalışan Türkler'in tüm Türk nüfusu içindeki oranı, o ülkelerde çalışan nüfus oranının altında bulunmaktadır. Bu durum Türkler arasındaki işsizlik oranının o ülkelerdeki toplam işsizlik oranının üzerinde seyretmesi, Türk nüfusunun yaş ortalamasının daha düşük ve çalışan kadın oranının da, AB ülkelerindeki toplam nüfusa göre daha geride olmasından kaynaklanmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde toplam çalışanların yüzde 0,69'unu oluşturan 1.372 milyon çalışan Türk, AB'nin cari fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasılasına (GSYİH) 2006 yılında yaklaşık 80,7 milyar Euro'luk bir katkı sağlamış bulunmaktadır.

Tablo 8: AB'de Çalışan Toplam Nüfus ve Türk Nüfusunun Gelir Verileri (2006)

Kategori	Toplam veriler	Türkler'e ait veriler/Katkı payı
Toplam nüfus AB-25 (1000)	463.523,4	4.115,0
Toplam nüfus AB-15 (1000)	389.432,9	4.100,0
Çalışan nüfus AB-25 (1000)	197.476,8	1.372,0
Serbest çalışanlar AB-25 (1000)	25.500,0	101
Serbest çalışanların oranı AB-25 (yüzde)	12,9	7,4
GSYİH AB-15 Üye Ülke (milyar Euro)	10.769,8	80,7
GSYİH AB-25 (milyar Euro)	11.373,6	80,7
Kaynak: Eurostat	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Türklerin 2006 yılında 80,7 milyar Euro'ya ulaşan AB GSYİH'sına katkıları, Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı'nın konuya ilişkin ilk araştırmayı gerçekleştirdiği 1998 yılında 55,1 milyar Euro düzeyindeydi. Aynı yılda 15 AB üyesi ülkenin GSYİH'sı cari fiyatlarla 7.472,5 milyar Euro'ya ulaşırken, bu veri 2006 yılında cari fiyatlarla 10.769,8 milyar Euro düzeyine çıkmış bulunmaktadır.

Türk alışanlarının katkısındaki artış, AB'de baz alınan milli hasıla değerinin ve Türk nüfusunun büyümesinden kaynaklanmaktadır.

Eski 15 üyeli Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan 4,1 milyon Türk'ün 2006 yılında AB GSYİH'ya yaptığı 80,7 milyar Euro'luk katkı, AB-25 üyesi 8 ülkenin (Estonya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Slovenya ve Slovakya) GSYİH'sını aşmaktadır. Söz konusu sekiz AB ülkesinde yaşayan Türklerin bu ülkelerin 2006 yılındaki GSYİH'larına yaptıkları 80,7 milyar Euro'luk katkının yüzde 66,2'sini Federal Almanya'da yaşayan Türkler sağlamış bulunmaktadır. Bu ülkede yaşayan Türklerin Almanya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'na (GSYİH) yaptıkları katkı 2006 yılında 53,4 milyar Euro'luk bir rakama ulaşmaktadır.

Tablo 9: alışan Türklerin Avrupa Birliği Ülkelerinde GSYİH'ya Katkıları (2006 yılı/cari fiyatlar)

Ülke	Toplam GSYİH (Milyar Euro)	Türklerin Katkısı (Milyar Euro)	Dağılım (yüzde)
Belçika	313,0	2,2	2,7
Danimarka	221,4	1,6	2,0
Almanya	2.307,9	53,4	66,2
Fransa	1.781,1	7,5	9,3
Hollanda	529,2	8,1	10,0
Avusturya	256,4	4,6	5,7
İsveç	305,2	1,0	1,2
Büyük Britanya	1.892,7	1,8	2,2
Diğer AB-Ülkeleri	3.162,9	0,5	0,6
GSYİH AB-15 Üye Ülke	10.769,8	80,7	100
AB-25 Üye Ülke	11.373,6	80,7	100
Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

GSYİH ve buna bağlı veriler dikkate alındığında, alışan Türklerin genel nüfus paylarının altında bir orana ulaştıkları dikkat çekmektedir. Eski 15 AB ülkesinde alışan Türk nüfusu, 2006 yılında Birliğin GSYİH'sından yüzde 0,75 oranında pay almıştır. Avrupalı Türklerin nüfustaki oranları ise yüzde 1 civarında seyretmektedir. Her iki veri, 25 üyeli AB dikkate alındığında haliyle daha düşük çıkmaktadır. Bu noktada dikkate alınması gereken nokta, ekonomik katkı ve nüfus payı arasındaki farkta yatmaktadır. İşsizliğin, yaşadıkları ülkelerdeki ortalamanın yaklaşık iki katından fazla olması Türklerin ekonomik katkısının nüfus payına göre daha düşük çıkmasının ana gerekçesini oluşturmaktadır. Türk toplumunun gelir düzeyinin AB ortalamasına yaklaşabilmesi için, okul ve meslek eğitim düzeyinin daha da yükselmesi gerekmektedir.

Türklerin yoğun olarak yaşadığı Almanya, Hollanda, Fransa ve Avusturya gibi ülkelerin refah seviyesinin yüksekliğinden dolayı, kişi başına düşen GSYİH paylarında AB'nin fakir ülkelerine göre daha yüksek bir rakama ulaşmaktadır. 25 AB üyesi karşılaştırıldığında AB'li Türkler kişi başına düşen GSYİH'da 12 üye ülkeyi (ek Cumhuriyeti, Estonya, Yunanistan, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovenya ve Slovakya) geride bırakmaktadır.

Tablo 10: AB'de ve AB Ülkelerinde Yaşayan Türklerde Kişi Başına GSYİH (2006)

Ülke	Toplam	Türkler
AB-15 Üye Ülke (milyar Euro)	10.769,8	80,7
AB-25 Üye Ülke (milyar Euro)	11.373,6	80,7
AB-15 Üye Ülke (milyon nüfus)	389,4	4.1
AB-25 Üye Ülke (milyon nüfus)	463,5	4,1
AB-15 Üye Ülkede Kişi Başına GSYİH (Euro)	27.600	19.700
AB-15 Üye Ülkede Kişi Başına GSYİH (Euro)	24.500	19.700

Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri | Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

Kişi başına düşen GSYİH rakamları karşılaştırıldığında, yıllık 19.700 Euro ile Türk alışanları AB-15 üye genelinin (27.600 Euro) yüzde 71'ine ulaşmaktadır.

Türklerin AB ülkelerindeki makroekonomik katkısı Türk girişimcileri bazında değil, çalışan Türk nüfusu itibariyle hesaplanmaktadır. Çünkü Türkler, AB ekonomisinden kopmuş, otonom ve dolayısıyla kapalı bir ekonomi oluşturmamakta, aksine çalışan Türklerin ezici çoğunluğu, yaşadıkları ülke işletmelerinde çalışıp, yine bu işletmelerin ürünlerini tüketmektedir. Türklerin yalnız üretici güç olarak değil, aynı zamanda tüketici olarak varlıkları, AB'deki iç talebe satın alma güçleri oranında yansımaktadır. Mevcut ekonomik bütünleşme Türkleri Avrupa ekonomileri için vazgeçilmez kılmaktadır.

3.2. Konut Edinimi

Almanya'da yerleşikleşmenin bir diğer göstergesi gayrimenkul edinimi yönünde artan ilgidir. Türk göçünün ilk 30 yıllık sürecinde konut edinme talebinin oluşması için gerekli koşullar mevcut değilken, göçün ilk yıllarında Almanya'ya gelen erkek ağırlıklı „Misafir işçi“ diye tanımlanan kitle, ağırlıklı olarak, çalıştıkları işletmelerin sunduğu lojmanlarda ikamet etmekteydiler. 1970'li yıllarda başlayan aile birleşimi çerçevesinde Türkler, Alman emlak piyasasında kiracı olarak yer almaya başladılar. Göçün ilk yıllarında anavatanda değerlendirilmek üzere tasarrufa dayanan ekonomik davranış biçimi, Türkiye'de ev, konut, arsa almaya yönlendirirken, Almanya'da da tüketim ve kira giderleri de mümkün olduğunca asgari düzeyde tutulmaya çalışılıyordu. Türklerin bu talebine, Alman emlak işletmeleri Almanlara kiralayamayacakları evleri ve konutları sunarak cevap verdi. Piyasada oluşan bu arz talep ilişkisinde genellikle zararlı çıkan Türk kiracılar oluyordu. Türkler, eski ve çağdışı evlere rağmen, yüksek bedel ödeyerek emlak işletmelerine önemli bir kazanç kaynağı oluşturmuşlardı. Gettolaşmanın temeli de o yıllarda bu yolla atılmıştı. Mevcut ön yargılardan dolayı, Türkler ancak istisnai hallerde iyi semtlerde bulunan sosyal konutlardan yararlanabiliyordu. 90'lı yılların başına dek emlak piyasasındaki talebin arza göre daha yüksek olması, ev sahiplerinin kiracılarını seçme lüksünü getirmişti. Türklerin Avrupa'da ayrımcılığa uğradığı alanlar arasında, emlak piyasası da önde geliyordu. Avrupa'da ikamet izni alabilmek için, yeterli boyutta bir konut göstermek zorunda olan Türkler, göreceli olarak ucuz zannettiği ve kiralayabileceği bu konutları tercih etme yolunu seçmek zorunda kaldılar. Türkiye'ye dönme sevdasının hayal olduğu bilincine ulaşıldığı 90'lı yıllar, Türk toplumunu Avrupa'da yeni bir yapılanma sürecine sürükledi. Sosyalizasyonunu ve eğitimini yaşadıkları ülkede tamamlayan Türk gençleri, ailelerinin aksine tüketim toplumunun alışkanlıklarının etkisinde kalarak,

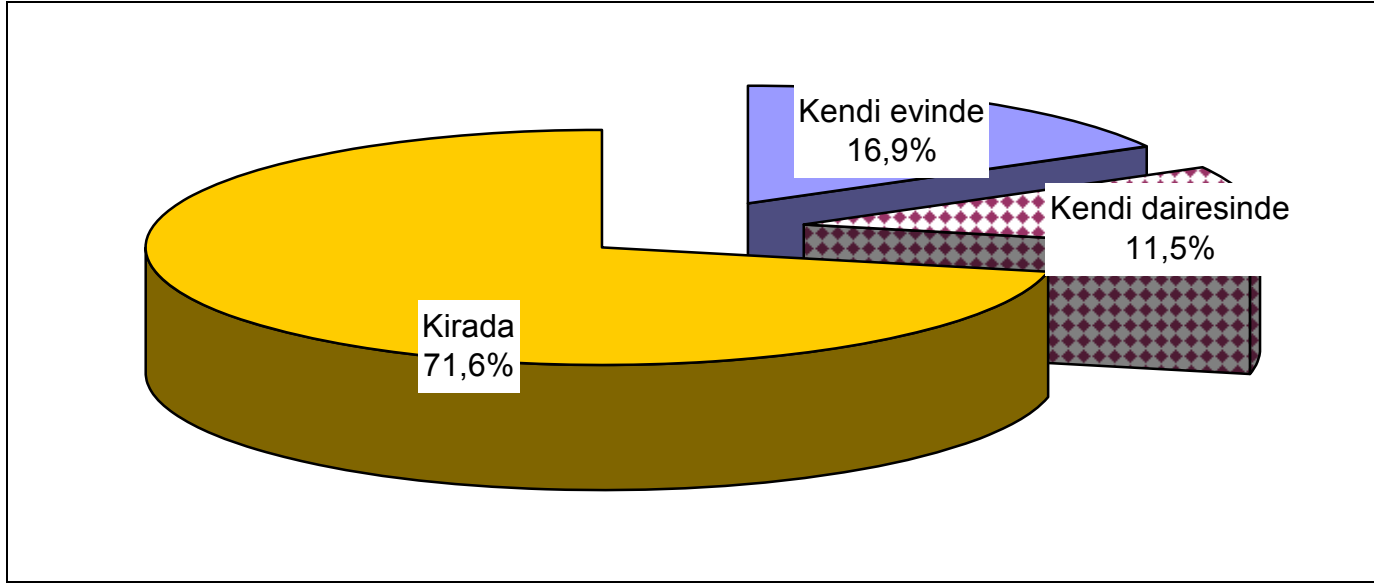
daha iyi koşullarda yaşamayı isteyerek ve markaları tercih ederek farklı bir eğilim ortaya koydular.

Almanya ve Avrupa'da Türklerin yerleşik olmasında etkili faktörler, geri dönenlerin Türkiye'de yaşadıkları olumsuzluklar, çocukların eğitimi ve Türkiye'de yaşam ve iş kurmak için gereken birikimin sağlanamamış olması ile Türkiye'ye karşı artan oranda kültürel ve sosyal yabancılaşmadır. Ancak bunun yanında, genelde gözardı edilen başka önemli faktörler de vardır: Türkiye'ye mekansal uzaklığı kısaltan teknolojik ilerleme ve özellikle telekomünikasyon alanındaki gelişmeler Almanya'daki Türklere, göçün ilk zamanlarında gecikmeli olarak ulaşan Türkiye gündemini eş zamanlı olarak takip etme imkanını sağlamıştır. Bugün Avrupa'da birçok Türkçe günlük gazetenin yanında, dijital ve analog uydu anten aracılığıyla 40'ın üzerinde televizyon kanalını izleyebilmek mümkün hale gelmiştir. Yerleşik bir kitle haline gelen Türkler, artık kirada oturmak yerine, geleceğini gördüğü Almanya'da konut alma yoluna gitmeye başladı. Birinci kuşağın sermaye birikimi, aile dayanışması, Türk emlak piyasasının ortaya çıkması gibi faktörler, Türkleri 90'lı yıllardan itibaren konut sahibi olmaya yönlendirdi. 2006 yılında Federal Hükümetin konut yardımı fonlarında kısıtlamaya gideceğini açıklamasıyla 2005 yılına çekilen konut alım planları, bir gayrimenkul edinimi patlamasına yol açtı. Düşük faiz uygulamasının sürmesi ve 1 Ocak 2007'den itibaren katmadeğer vergisinin % 19'a yükseltilmesi, trendin 2006 yılında da sürmesi yönünde olumlu etki yaptı.

2007 yılı ortasında Türkiye Araştırmalar Merkezi'nce gerçekleştirilen genele oranlanmış anket sonuçlarına göre 210 bin Türk kökenli Almanya'da gayrimenkul sahibidir. 1996'da 54 bin olan konut sahibi sayısı 2002'de 135 bine, 2007 yılında ise 210 bine ulaşmış bulunmaktadır. Sayılar her üç Türk hanesinden birinin kendi dört duvarı arasında barındığını göstermektedir. Türk haneleri kural olarak müstakil evleri tercih etmektedirler. Büyük ailelerin üyeleri genellikle aynı çatı altında yaşamayı tercih etmektedirler. Gözlemlenebilir bir trend ise, uygun fiyata satılan eski yapılara yönelimdir. Evleri satın alanların kendi çabalarıyla yenilenen evler, kiraya sunularak, binanın finansmanı için kaynak yaratılmaktadır.

Grafik 1: Türk Hanelerinde Konut Sahipliği

Kaynak:Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007

Alman federal istatistik dairesinin 2003 yılı rakamlarına göre ülkede ortalama gayrimenkul değeri 230.000 €'dur. Brüt gayrimenkul değerinden (tahmini satış bedeli), gayrimenkule ait tüm borçların çıkarılması ile net emlak değerlerine ulaşılır. Almanya'da toplam konut brüt değeri 3.9 trilyon €, konutların net emlak değerleri ise 2.9 trilyon €'dur. Türkiye Araştırmalar Merkezi'nin araştırmalarına göre ortalama brüt emlak değerleri 160 bin €'dur. Değerin Almanya genelindekinden düşük olmasının nedenleri, evlerin genellikle eski evler olmaları ve ortalamanın üzerindeki bir bölümün gayrimenkul değerlerinin düşük olduğu yerlerde bulunmalarıdır. Almanya'da gayrimenkul sahibi hanelerin emlak değerleri toplamı hesaplandığında 33,6 milyar € değerine ulaşılmaktadır. Emlakların büyük bölümünün yeni dönemde edinilmiş olmaları ile bağlantılı olarak, finansman konusunda banka ve konut fonları ile irtibat kesilmemiştir. Bu nedenle net emlak bedeli olarak görece düşük değerlere ulaşılmaktadır. Mevcut gayrimenkullerin % 65'lik bölümü diş finansman ile karşılanmıştır. Bu değer göz önüne alındığında Türklere ait konutların toplam net değerleri olarak 11,8 milyar €'ya ulaşılmaktadır.

4. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Gelişimi

4.1. Niteliksel Gelişim

Almanya´daki Türk girişimciliğinin gelişiminde farklı faktörler etkili olmuştur. Yaygın teoriler etnik girişimciliğin „Niş modeli“, „Kültür modeli“ ve „Tepki modeli“ ile temellendirmektedirler. Niş modeli bir etnik grup için gerekli ilgili ülkede sunumu bulunmayan mal ve hizmetlerin temini şeklinde ifade edilebilir. Kültür modeli köken ülkeden getirilen eğilimler çerçevesinde girişimciliğe yönelimi ifade eder. Etnik grupların belirli özelliklerine atfen oluşmuş bu modellerin aksine tepki modeli, göçmenlerin buldukları ülkedeki koşullarını girişimciliğin çıkış noktası olarak görür. Bu bağlamda hukuki konum ve iş piyasasının durumu gibi dışsal faktörler belirleyici etkenlerdir.

Göçün ilk dönemlerinde, göçmen ekonomisinin oluştuğu 1960-70´ler için niş modeli iyi bir açıklama formülü sunmaktadır. Ancak niş ekonomisi kavramı, Türk işletmelerinin sayısal çokluğu ve kendilerini tek bir etnik grupla sınırlamayışları nedeniyle geçerliliğini yitirmiş konumdadır. Kültür modeli de açıklayıcı formül olarak yetersiz kalmaktadır. Zira ilk girişimci kuşağı için kültürel derinliklere işlemiş bir girişimci mantalitesinden söz etmek imkanı bulunmamaktadır. Almanya´ya bir girişimci geleneği getirenlerin sayısı hayli azdır.

Tepki modeli ise tek başına sınırlayıcı bir açıklama modelidir. Son yıllardaki işletme kuruluşları bu model tarafından açıklanamamaktadır. Bugün Almanya´da etnik nişlerin dışına çıkmış, genel ekonomik alanda faaliyet gösteren, yüksek mesleki ve akademik niteliklere sahip, Alman vatandaşı olmuş ve bu bağlamda diğerleri ile eşit haklara sahip ve kendini uyum sağlamış olarak gören çok sayıda Türk girişimci bulunmaktadır.

Almanya´daki Türk kökenli nüfus arasında 1990´lı yıllarda kendi işletmelerini kurma yönünde bir dinamik gelişti. Serbest çalışmayı bağımlı çalışmaya alternatif olarak görmeyen bu anlayış, daha ziyade bağımsız çalışmaya yüklenen yüksek değer ve farklı yaşam ve çalışma formları çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Almanya´da gelişen Türk girişimci mentalitesi Türk ve Alman sosyalizasyon süreçlerinin çok yönlü bir sentezi görünümündedir. Bir taraftan atılganlık, esneklik, Akdeniz insanına özgü iletişim yeteneği ve hizmet anlayışına sahip Türk kökenli girişimciler bu çok yönlü sosyalizasyon süreçlerinin getirisi

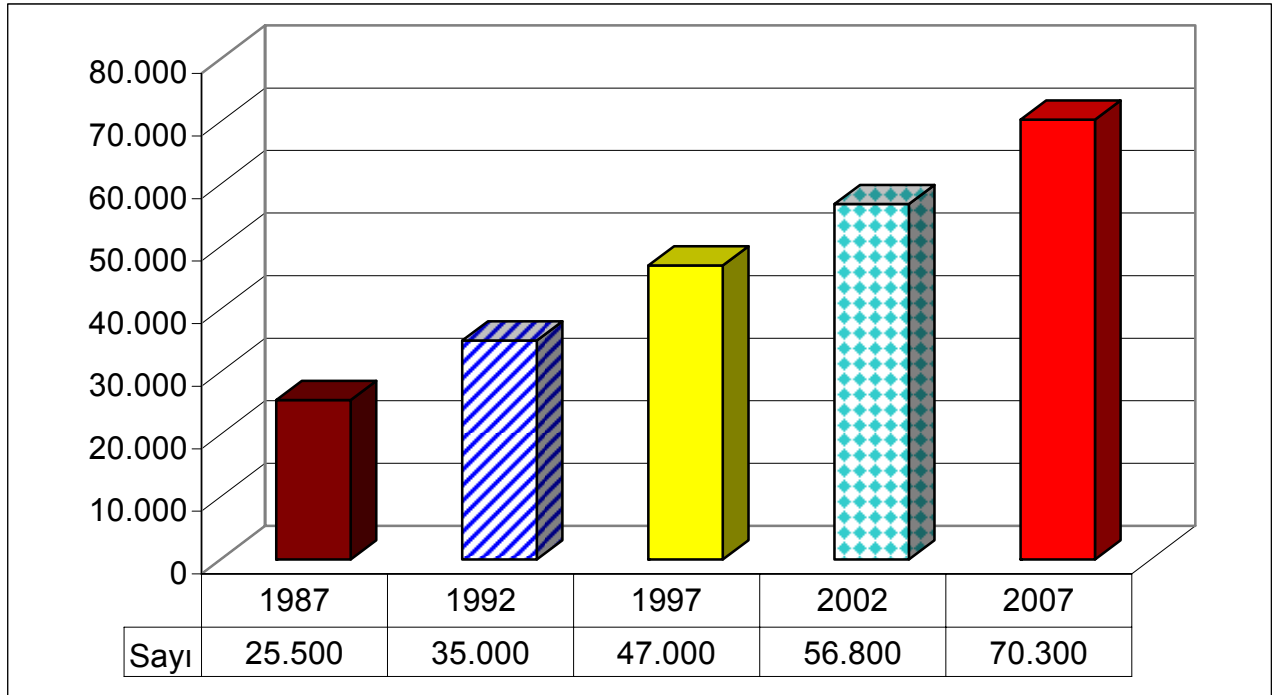

olarak, Alman okul ve meslek yaşamının kendilerine sunduğu uzmanlık bilgilerine sahipler. Bu çerçevede bu insanların girişimciliğe yönelimlerini tek boyutlu yaklaşımlarla açıklamak mümkün değildir. Almanya 'da kurulan ve gelişen işletmeler için önemli bir potansiyel oluşturan kentsoylu Türk kökenli bir orta sınıf doğmaktadır.

Türk göçmenler arasında girişimcilik eğilimi kırılmaya uğramaksızın devam etmektedir. 2007 yılında da artış gözlenmiştir. Serbest çalışan Türklerin sayısı Ağustos 2007 'de 70.300 'e ulaşmıştır. 2005 yılında 64.600 olan sayıda yaklaşık 1,5 yıllık sürede kaydedilen büyüme % 8,8'e tekabül etmektedir. Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı'nın Türk haneleriyle Almanya 'da gerçekleştirdiği anketin sonuçları hane üyelerinin % 9,5'inin geçimini serbest çalışma yoluyla sağladığını ortaya koymaktadır. Bu 740 bin hane üzerinde uygulandığında 700 bin serbest girişimci rakamına erişilmektedir. Bunun anlamı her on haneden birinin serbest çalışma ile geçimini sağladığıdır.

Grafik 2: Almanya 'da Türk Girişimciliği 'nin Gelişimi (1987-2007)

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007

Türk girişimcilerin 1987 yılında 25.500 olan sayısı, bugün 70.300 'e ulaşmıştır. Aynı dönemde Türk nüfus ise yaklaşık 1,5 milyondan 2,74 milyona çıkmıştır.

2005 yılında gerçekleştirilen örnekleme dayalı nüfus sayımında ilk kez mesleki özellikler araştırılmıştır. 2005 yılında Almanya 'da bulunan 36,6 milyon çalışanın takriben 4,1 milyonlu bölümü bağımsız çalışma yoluna gitmektedir. Bağımsız

çalışanların yaklaşık % 14'ü ise göçmen kökenlilerden meydana gelmektedir. Göçmen kökenli girişimcilerin 2005 yılındaki toplam sayısı 580 bini bulmaktadır. Bu tarih itibarıyla Türk kökenli göçmen girişimcilerin toplam sayısı ise 65.600 olarak verilmiştir. Türkiye Araştırmalar Merkezi'nin aynı yıl içindeki hesaplamalarında ise bu sayı 64.600 olarak verilmiştir.

Tablo 11: Almanya'da Yaşayan Göç Kökenlilerin Mesleki Nitelikleri x1000 (2005)

Gösterge	Nüfus	Tüm Çalışanlar	Bağımsız Çalışanlar
Toplam Nüfus	82.465,3	36.566,5	4.080,1
Göç tecrübesi olmayan kişiler	67.133,1	30.513,1	3.497,8
Önceki kuşaklarda dahil olmak üzere göç tecrübesine sahip kişiler	15.332,3	6.053,4	582,4
Bunlar arasında: Göç tecrübesinin belirlenimi açık olmayan kişiler	547,9	191,5	16,2
Yakın kuşaklarda göç tecrübesi olan kişiler	14.784,4	5.861,9	566,2
◆şimdiki ve daha önceki vatandaşlığa göre			
Avrupa	9.644,5	3.862,1	377,9
- AB-25.	3.715,0	1.729,9	236,7
· Yunanistan	383,4	184,3	28,2
· İtalya	793,8	370,6	52,9
· Polonya	925,4	427,4	40,5
- Diğer Avrupa Ülkeleri	5.929,5	2.132,3	141,2
· Bosna-Hersek	323,4	142,0	7,6
· Hırvatistan	403,0	189,5	12,0
· Romanya	385,9	177,1	11,2
· Rusya Federasyonu	1.138,2	422,1	18,2
· Sırbistan-Karadağ	437,4	152,5	9,8
· Türkiye	2.744,8	883,0	65,6
Afrika	465,7	148,6	15,5

Amerika	318,0	129,7	20,7
- Kuzey Amerika	158,7	68,7	11,8
Asya, Avusturalya ve Okyanusya	1.425,7	458,5	76,0
- Yakın ve Orta Doğu	612,6	167,0	27,4
- Güney ve Güneydoğu Asya	552,3	188,2	33,0
Diğer	2.930,5	1.263,0	76,0
Quelle: Statistisches Bundesamt, Fachserie 1, Reihe 2.2 – Bevölkerung mit Migrationshintergrund, Ergebnisse des Mikrozensus 2005	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı		

İşsizlik yardımlarında, işsizlik ücretinin kaldırılması ile yaşanan büyük gerileme, çok sayıda Türk kökenli göçmeni girişimcilik yoluna sürüklemektedir. ICH-AG (Ben A.Ş.) gibi destekleme programları ile hukuki adı „işsizlik ödemesi 1“ olan ödemeleri alan kişiler potansiyel girişimci olarak gözlemlenmektedir.

Türk girişimcilere ait işletmelerin neredeyse tamamı Almanya'daki küçük ve ortaboy işletmeler grubuna dahildir. Pazardaki değişikliklere hızla uyum kabiliyetine sahip bu tür işletmeler, kamuoyu nezdinde çok fazla ön plana çıkmamalarına karşın ülke ekonomisinin temel destek noktalarıdır. Almanya'daki istihdamın takriben % 70'i ve sunulan meslek eğitim yerlerinin yaklaşık % 80'i bu küçük ve ortaboy işletmelerce sağlanmaktadır.

Yaklaşık son yirmi yıllık süre zarfında üretim biçiminde meydana gelen değişikliklerle artık büyük sayılarda üretilen standardize edilmiş mal ve hizmetler yerine bugün özelleştirilmiş küçük birimler halinde mal ve hizmet talepleri gelmektedir. Daha önce varolan küçük nişler zaman içerisinde teknolojik ilerleme yoluyla dev pazarlara dönüşmüş durumdadır. Bunun en iyi örneği olarak Türklerin Telekomünikasyon talepleri gösterilebilir. Değişen talep yapısına küçük ve ortaboy işletmeler hızla reaksiyon gösterebilirken büyük şirketler bu gibi durumlarda ağır ve yetersiz kalmaktadır.

Türk işletmelerinin büyük bölümü müşteri odaklı ve yüksek esneklik sahibi hizmet kaliteleri ile kendilerine pazarda yer bulöabilmektedirler. Bu tür küçük ve ortaboy işletmeler, büyüklere nazaran daha fazla risk ve yaratıcılık ile hizmet ve ürün sunabilmektedir. Aynı zamanda küçük ve ortaboy işletmeler çalışanlarının

motivasyonunu daha iyi biçimde sağlayabilmektedirler. Bu tür işletmelerin çoğunlukla aile üyelerini istihdam etmeleri, işletmelerin başarısının ailenin geçimini ile özdeşleşmesi sonucunu vermektedir. Bu pazarda yerleşme çabasındaki Türk işletmeleri için bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

4.2. Kuruluş Nedenleri

Bağımsız çalışmaya yönelim için farklı nedenler iki ana başlık altında kategorize edilebilir. İlk olarak işsizlik sınırlı yükselme olanağı, bugüne dek süren biçimde toplumsal tanınma eksikliği, çocukların geleceğini garanti altına alma gibi nedenler çerçevesinde mesleki gelecekte emin olmayış sıralanabilirken. İkinci tür nedenler bağımsızlık, sosyal yükselme, yüksek gelir, iyi bir iş fikri gibi pozitif motifler olarak sıralanabilir.

Tablo 12: Bağımsız Çalışmaya Yönelimin Nedenleri (Birden fazla yanıt kabul edilmiştir)

Neden	Oran (%)
Bağımsızlık/Kendi patronu olma	88,6
Yüksek gelir	66,3
Sosyal yükselme	52,9
Çocukların geleceğini garanti altına alma/Aileye destek	45,8
Bağımlı çalışmada perspektif yetersizliği	40,2
İşsizlik	36,4
Girişimci yetenekleri	27,1
Başarı vaadeden iş fikri	25,4
Diğer	10,1

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

Bağımsızlık ve yüksek gelir önceden olduğu gibi şimdi de bağımsız çalışmaya yönlendiren temel nedenlerdir. Her iki neden ankete katılanların üçte ikisinden daha fazlası tarafından anılmıştır. Diğer etkenler olarak ise sosyal statü yükseltme, aile ve çocukların geleceğı, vs. sıralanmıştır. Elde edilmek istenen sosyal yükseliş yalnız „yükselenler“in özgüvenini değil, aynı zamanda Almanya'da yaşayan tüm Türk toplumunun kendini algılama biçimini olumlu biçimde etkilemektedir.

4.3. Danışmanlık ve Desteklerden Yararlanma

Türklerin Almanya'ya göçlerinin ana motifi, çocuklarına kendilerinin sahip olduklarından daha iyi bir gelecek sunabilmektir. „Geri dönüş rüyası“nın etkisini sürdürdüğü dönemde Almanya'da mesleki gelecek önemli bir rol oynamamaktaydı. Hızlı biçimde gelir elde etme önplanda bulunmaktaydı. İlk kuşaktan ebeveynler çocuklarının eğitimsel geleceklerini ancak pasif olarak destekleyebilmekteydi. Aile işletmeleri ile geleceğini garanti almaya yönelik aktif davranış bilinci de işsizliğin daha büyük bir önem kazanmaya başlaması ile ortaya çıkmıştır. Aileler bağımsız çalışma yoluyla yalnız çocuklarının geleceğini garanti almakla kalmayıp, tasarrufları ve uygulamaya dönük destekleri ile çocuklarının işletme kuruluşlarına hatta torunlarının işyeri kurmasına yardımcı olmaktadır.

Tablo 13: Kamusal danışmanlık ve finansman yardımlarından yararlanma

Kamusal Danışmanlık	%	Kamusal Finansman	%
Evet	19,4	Evet	4,8
Hayır	80,6	Hayır	95,2

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

Türk girişimciler ekonomiyi destekleme kuruluşlarının hizmetlerinden görece uzakta kalmaktadırlar. Ankete katılan beş girişimciden biri (% 19) kuruluş aşamasında kamusal danışmanlık hizmetlerinden yararlanmıştır, % 81'lik dilimde yer alanlar ise böyle bir hizmetten istifade etmeden kuruluş yönünde ilk adımlarını atmışlardır. Türk girişimciler ailevi ve sosyal ağları vasıtasıyla kuruluşa dair öneri ve destek sağlamaktadırlar. Aile mensupları ve arkadaşlar kamusal ve profesyonel danışmanlığı ikame etmektedir. Alman kurumsal danışmanlık bürolarına başvuruda yüksek endişe taşınmaktadır. Bunun temel nedenleri, pratik yaşam tecrübesinden kaynaklanan güvensizlik, bürokrasiye yönelik genel güvensizlik, dilsel iletişim sorunları ve danışmanlık olanaklarına dair bilgi yetersizliği sıralanabilir. Bunların yanında kendi yaşamını dışarıdan yönlendirme olmaksızın sürdürme iddiası da önemli bir etken olarak sayılabilir. Genel olarak yapılabilecek tespit, bu tür danışmanlık olanaklarına dair bilgi seviyesinin aşırı derecede düşük olduğu ve danışmanlık bürolarının tanınmadığıdır. Bu bağlamda pek çok kişi kurumsal danışmanlık hizmetlerinin ücretsiz olduğundan dahi haberdar değildir.

Kuruluş aşamasında danışmanlık hizmetlerinden yararlanma oranının düşüklüğü kamusal kaynaklardan sağlanan finansal destekleri kullananların oranının da düşük olması sonucunu vermektedir. Ankete katılan girişimcilerin yalnızca % 4,8'i bu tür olanaklardan yararlanırken, % 95,2'lik bölüm bu olanaktan yararlanamamıştır. Bu sonuçlar Türk kökenli girişimciler için kamusal danışmanlık ve destek tedbirlerinin daha fazla tanıtılması gerektiğini göstermektedir. Danışman ve finansal destekçilerin de göçmenleri kültürel niteliklerini yakından tanıyarak yeniden yapılandırılmış bir yaklaşım geliştirmeleri gerekmektedir. Bu tür açılımlar Türk göçmenlerin sermaye birikiminin ülke ekonomisinde en iyi biçimde kullanımı için zorunludur.

4.4. Kuruluş Aşamasında Sorunlar

Danışmanlık ve finansman destekleri arzı ve bilgi aktarım olanaklarında yeniden yapılanma zorunluluğu, Türk girişimciler arasında gerçekleştirilen anketlerin sonuçlarından da okunabilmektedir. Türk girişimcilerin yalnızca % 24,4'ü kuruluş aşamasında herhangi bir sorun yaşamadığını beyan ederken, % 75,6'sı çeşitli sorunlarla mücadele etmek durumunda kalmış bulunmaktadır. Kuruluş aşamasındaki zorluklar olarak sıralanan nedenlerden en çok anılan % 65,7 ile finansal sorunlar olmuştur. İkinci sırada % 55,86 ile eksik kamusal destekler ve % 34,3 ile danışmanlık hizmetlerine dair bilgi yetersizliği sıralanmıştır. Sıralanan bu nedenleri müşteri çevresi oluşturma ve müşteri bilgisi yetersizliği izlemektedir. Dilsel sorunlar ise ancak yedinci sırada % 14 oranında anılmıştır.

Göçmen ekonomisinin, özellikle Türk girişimciliğinin, önemi çerçevesinde kamusal danışmanlık ve destekleme olanaklarına ilişkin olarak acil tedbirler alınması gereği bulunmaktadır. Mevcut imkanların genişletilmesi ve ilgili hedef grubun ihtiyaçlarına dönük yoğun ve etkili iletişim metodları geliştirilmelidir.

Tablo 14: Kuruluş Sorunları (Birden fazla yanıt alınmıştır)

Kuruluş Sorunları	Oran (%)
Finansman Sorunları	65,7
Kamusal destek eksikliği	55,8
Danışmanlık olanaklarına dair bilgi yetersizliği	34,3
Sürekli müşteri grubu oluşturma	22,7
İş bilgisi eksikliği	19,6
Bürokrasi	19,5
Dilsel sorunlar	14,0
Yer sorunu	12,1
Hukuki sorunlar	10,4
Sektör ve Pazar bilgisi eksikliği	8,9
Yer seçimi sorunu	6,5
Diğer	4,8

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

4.5. Mesleki Nitelikler

Türk girişimcilerin mesleki nitelikleri incelendiğinde, her üç Türk kökenli girişimciden birinin herhangi bir mesleki eğitime sahip olmadıkları görölmektedir. Bu yöndeki artış eğilimi, son yıllarda işsizlerin girişimciliğe yönelmeleri nedeniyle sürmektedir. Bununla beraber Almanya veya Türkiye 'den bir yüksek okul diplomasına sahip kişilerin de sayısı artmaktadır. Bunlar arasında evlilik yoluyla göç edenlerin sayısı hayli yüksektir. Bu gruba dahil kişilerin dilsel ve yabancılar hukukundan kaynaklanan iş yaşamına giriş sorunları, onları daha fazla bağımsız çalışmaya yönlendirmektedir. Son yıllarda yeni kuşakların eğitimsel ve mesleki alanda kaydettikleri ilerlemeler çerçevesinde herhangi bir meslek eğitimine sahip olmayan grubun zaman içerisinde küçüleceği tahmin edilebilir.

Tablo 15: Almanya ve Türkiye 'de meslek edinmiş Türk girişimciler

<i>Meslek eğitimi</i>	Oran (%)
<i>Hiçbir meslek eğitimi yok</i>	29,1
İşletme ve okulda mesleki eğitim	46,9
Uzman/Teknisyen/Tekniker	8,3
Yüksek Okul	15,7
Toplam	100

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

5. Almanya´daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü

Türk etnik ekonomisindeki genişleme Almanya´nın her yerinde görülebilir. Bugün Almanya´nın büyük kentlerinde ticaret, gastronomi, zanaatkarlık veya hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir Türkün mal ve hizmet satışı yapmadığı hemen hemen bir semt yok gibidir. Ancak çok sayıda işletmenin son beş-on yıllık süre zarfında kurulmuş oldukları faktörü de göz önüne alındığında pazarda yerleşikleşme için geçen süre oldukça kısadır. Buna karşın söz konusu girişimci grubu, makroekonomik düzlemde kayda değer ekonomik rakamlara erişmektedir.

Tablo 16: Almanya´daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü (1987-2007)

Gösterge	Yıl				
	1987	1992	1997	2002	2007
Sayı	25.500	35.000	47.000	56.800	70.300
İşletme başına ortalama yatırım hacmi (Euro)	92.000	105.000	104.000	115.000	110.000
Toplam yatırım hacmi (Mrd. Euro)	2,3	3,7	4,9	6,5	7,7
İşletme başına ortalama ciro (Euro)	375.000	409.000	450.000	458.000	465.000
Yıllık toplam ciro (Euro)	9,6	14,3	21,2	26,0	32,7
İşletme başına istihdam	3,4	3,6	4,4	5,1	4,8
Toplam istihdam	87.000	125.000	207.000	290.000	337.000
Kaynak:	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen, Ağustos 2007				

Almanya´da faaliyet gösteren 70.300 Türk girişimcinin toplam yıllık ciroları 32,7 Milyar Euro´yu bulmaktadır. Ortalama yıllık ciroları 465.000 Euro olan işletmelerin büyük bölümünü küçük aile işletmeleri teşkil etmektedir. Bununla beraber aralarından sürekli büyüyen ve yerleşikleşen işletmeler doğmaktadır. Yeni kurulan işletmelerin sayısındaki son üç yılda görülen açık artış, küçük işletmelerin oranına ağırlıklı olarak yansiyarak yıllık ciro rakamlarının artmamasına neden olmuştur.

İşletme kuruluşlarına ortam hazırlayan daha önce iş piyasası vb. koşullar yanında sayılmış nedenler ile meslek ve eğitim seviyelerindeki yükselişin de etkisiyle işletme kuruluşlarına dönük dinamikte eksilme olmamıştır. Önümüzdeki yıllarda bu faktörlerin daha yoğun biçimde etkilerini hissettirecekleri beklenmelidir. Almanya'da büyüyen neslin iş piyasasına giriş oranı arttıkça ve mesleki geleceklerini planladıkları süreçte, önlerindeki mevcut engelleri algılayarak, çıkış yolları aramaya yöneleceklerdir. Bağımsız çalışma bu bağlamda onlar için önemli bir alternatif olacaktır.

Son yıllardaki işyeri kurma eğilimlerindeki artış, yatırım hacimlerinin neredeyse hiç artmaması sonucunu vermiş bulunmaktadır, Son üç yılda yeni işyeri açma davranışlarının arkasında ortalamanın üstü oranda işsizlik bulunmaktadır. Sınırlı finansal olanaklar ve iyi işlenmemiş iş fikirleri çerçevesinde düşük yatırım hacmiyle girilebilecek sektörler tercih edilmektedir. Bu nedenle işyerlerinde sık sık el değiştirmeler yaşanmaktadır. Yeni işyerlerinin kuruluşları ve el değiştirmeleri piyasa ekonomisinin gündelik halleri olmalarına karşın, Türk girişimciler görece daha kısa tecrübeleri nedeniyle bu alışıldık durumları Alman emsallerinden daha sık yaşamaktadırlar. Buna karşın istikrarlı kalan, Türk girişimcilerin bağımsız çalışma yaşamlarını uzun süre devam ettirebilme ve ticari yaşamda başarılı olma istekleridir. Bunun için yüksek çaba harcamakta, risklere girmekte ve çeşitli zorluklara katlanıp, aile ve çevrelerini motive ederek bağımsız kalmaya çalışmaktadırlar.

Son yıllarda girişimcilerin sayısındaki hızlı yükseliş ortalama yatırım miktarlarında değişim yaratmamıştır. Almanya'daki Türk girişimcileri 2007 yılında işletme başına ortalama 110.000 Euro'luk yatırım miktarına ve toplamda 7,7 milyar Euro yatırım hacmine erişmiştir.

Son yirmi yılda Türk kökenli girişimciler niş ekonomisine sıkışmış yabancı bağımsız çalışanlardan, yerli girişimcilere dönüşmüştür. Buna karşın bu olumlu gelişme federal Alman toplumunun kimi kesimlerince algılanamamaktadır. Etnik ekonomideki büyüme gettolaşmanın yansıması olarak görölmek ve gösterilmek istenmektedir. Eğer böyle bir gelişme nedeniyle çoğunluk toplumunun kurumlarından yararlanmayı gerektirmeyen bir altyapı oluşmuş olsa bile, bu işyerleri ne hedefledikleri grup, ne de ekonomik ilişkileri bakımından kapalı sistemler değildirler.

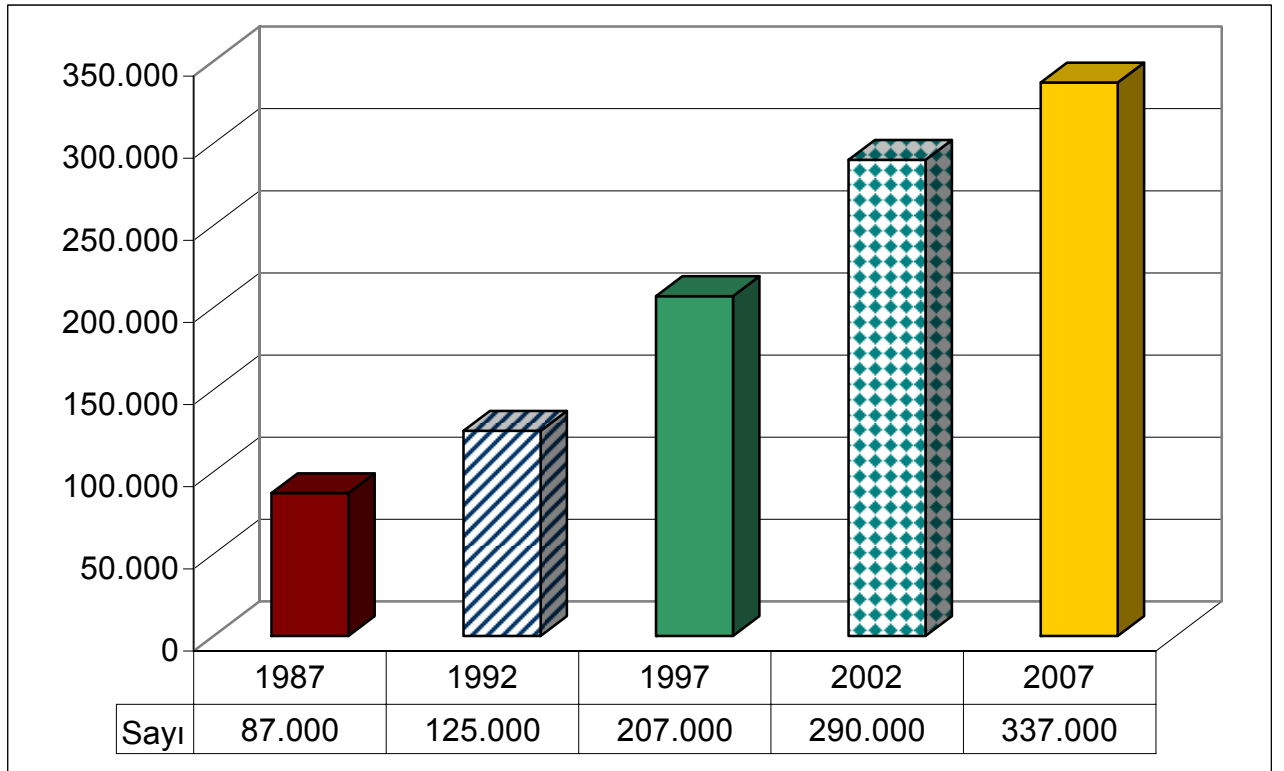
5.1. Türk işverenler ekonomik katılım Őansları sunuyor

İşletmelerin pazara yerleme ve profesyonelleşme derecelerinden bağımsız olarak bağımsız alışan Türkler önemli bir iş piyasası da geliştirmişlerdir. Yalnızca aile fertleri ve sosyal çevrelerinde yer alan kişilere değil, genel iş piyasasında kendine yer arayan herkese mesleki bir perspektif sunmaktadırlar.

Bu bağlamda işletmelerin iş piyasası fonksiyonu, özellikle Türkiye'den yeni göç edenlere iş piyasasına giriş için fırsat sağlamaktadır. Aile birleşimleri ile Almanya'ya gelen çok sayıda göçmen işe girişte diğer göçmenlerin arkasında kalmaktadır. Etnik ekonomi ise sunduğu yarım ve tam zamanlı iş olanakları ile Alman iş piyasasına ilk giriş konusunda fırsatlar sunmaktadır.

Türk işletmelerinin iş piyasası fonksiyonu Türk kökenli bağımsız çalışanların sayısındaki artışa paralel ortaya çıkmıştır. Son yıllarda işletme başına çalışan sayısı 4,8'a (işletme sahibi, aile üyeleri, tam ve yarı zamanlı yardımcı çalışanlar, tam zamanlı çalışanlar ve meslek eğitimi alanlar) düşmüş olmasına karşın, toplam istihdam rakamı olarak 337.000 kişiye ulaşılmaktadır.

Grafik 3: Almanya'daki Türk Girişimcilerin alışanların Sayısal Gelişimi (1987-2007)

Quelle: Stiftung Zentrum für Türkeistudien, Essen 2007

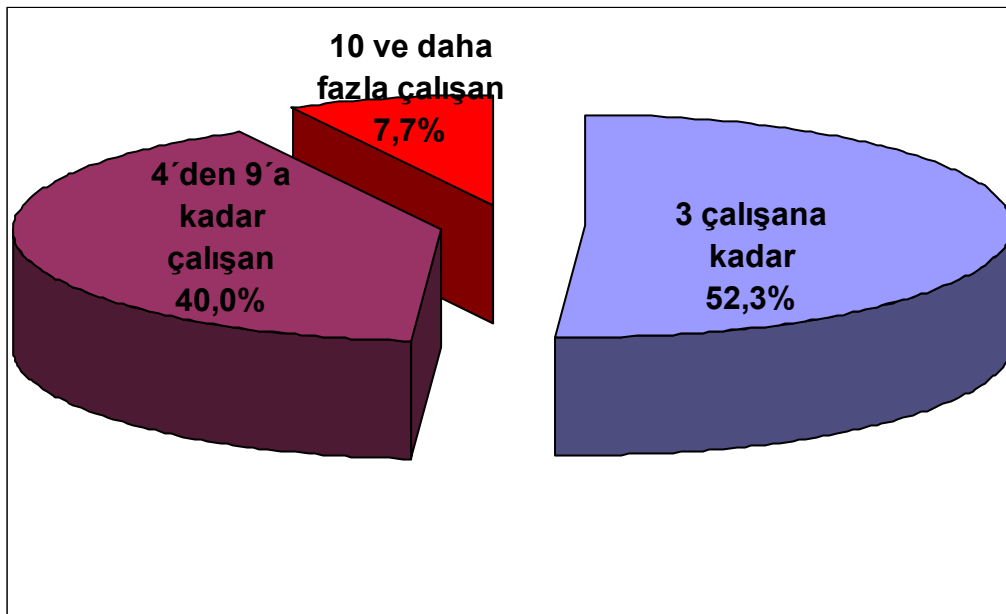

Ortalama çalışan sayılarındaki azalma son beş yıllık dönemin işyeri kurma akımına bağlanabilir. Yeni kurulan işletmeler hala pazarda yerlerini sağlamlaştırma çabası içerisindeyler.

Çalışanlar arasında Türk kökenliler ağırlıktadır. Artan pazar birleşimine karşın, Türk kökenli girişimciler personel seçiminde kültürler arası iletişim yeteneğine öncelik tanımakta, hem Alman hem de Türk kökenli müşteri ve ürün/hizmet sağlayıcılarla iletişim kurabilecek kişileri tercih etmektedirler. TAM Vakfı'nca düzenlenen anketin sonuçları Türk göçmen işletmelerinde çalışanların % 80'inin Türk kökenlilerden, % 13'ünün Alman kökenlilerden ve % 7'sinin de Türkiye dışından gelen göçmenlerden oluştuğunu göstermektedir.

Bir başka açıdan bakıldığında, işletmelerin büyük bölümünün en fazla üç personel çalıştırdıkları görülmektedir. Bu grupta işletmelerin % 52'si yer almaktadır ve içerimini küçük aile işletmeleri meydana getirmektedir. TAM'ın Türk işletmelerini personel sayıları bakımından tasnifinde en fazla üç çalışanlı işletmeler küçük aile işletmeleri, 4-9 çalışanlı işletmeler orta büyüklükte işletmeler ve 10 ile daha fazla personel çalıştıran işletmeler ise büyük işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Bunlardan ortaboy işletmeler aile üyeleri dışında personele de istihdam olanağı tanırken, büyük boy işletmelerle beraber, küçük aile işletmelerinin aksine Türk kökenli olmayan çalışanları da istihdam etmektedirler.

Grafik 4: İşletmelerin Büyüklükleri (Çalışan Sayılarına göre Türk İşletmeleri) 2007

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen 2007

5.2. Türk işletmeleri hemen hemen tüm sektörlerde temsil ediliyor

Türk kökenli girişimcilerin gerçekliği ile kamuoyundaki imajları arasında büyük bir uçurum görünmektedir. Kamuoyunca döner büfesi sahibi veya manav olarak algılanan Türk girişimcilerin son yıllardaki dinamik gelişimi bu algılamayla hemen hemen hiç örtüşmemektedir. Son 20 yıl içerisinde Türk girişimcilerde sayısal olduğu kadar, niteliksel bir gelişim de söz konusudur. Küçük büfeler restaurantlara, dönerciler büyük imalathanelere, uçak bileti satıcıları hizmet içerimi geniş seyahat acentelerine dönüşmüştür.

İşletmeler daha ziyade, daha önce de olduğu gibi, daha az bürokrasi ve güçlük içeren sektörlerde yoğunlaşırken, özel koşullar gerektiren (sertifika, uzmanlık belgesi) işler de çekici hale gelmeye başlamıştır. Zanaat alanında gidilen yasa değişiklikleri ve Türk kökenli meslek eğitimi öğrencilerinin ağırlıklı olarak zanaat alanına yönelmeleri sayesinde, Türk kökenlilere ait zanaat işletmelerinin sayısı artmaktadır. Artışın gözlemlendiği bir diğer sektör ise hizmetler alanıdır. Bunlar arasında son on yılda pazarda yer almaya başlayan üniversite mezunlarınca gerçekleştirilen bilgi yoğun hizmetler de yer almaktadır.

Tablo 17: Almanya´daki Türk Kökenli Girişimcilerin Ekonomik Gücü (2007)

Ekonomik Alan	Sayı	Oran
Zanaat, İmalat ve İnşaat Sektörü	12.100	17,2
Ticaret	23.900	34,0
Lokantacılık (Gastronomi)	18.900	26,9
Hizmet Sektörü	15.400	21,9
Toplam	70.300	99,7

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

Son yıllarda meydana gelen değişikliklere karşı, ticaret ve gastronomi Türk girişimcilerin ağırlıklı çalışma konuları olma özelliklerini korumaktadır. Girişin zor olmadığı sektörlerdeki yığılma, tüm girişimcilerin kendilerine spesifik sektörlerde çalışmanın kapısını açabilecek geniş bir bilgi ve tecrübe birikimine sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada yapılması gereken bir tespit, pazara giriş ve işletme başarısının Türk girişimciliğinin ilk yıllarına göre çok daha

zor olduğudur. Eğilim sektörel yapıda farklılaşmaya dönüktür. Genç Türk göçmenlerce edinilen, öğrenilen yeni mesleklerin çokluğu bağımsız çalışma alanlarına artan biçimde yansımaktadır.

5.3. Türk İşletmelerinin Büyük Bölümü Şahıs Şirketleri

Türk işletmelerinin ağırlıklı bölümünü (%79.0) şahıs şirketleri teşkil etmektedir. Toplam değere bakıldığında bu Almanya çapında 55.000 şahıs şirketine tekabül etmektedir. Yaklaşık olarak 10 girişimciden biri ortaklarıyla beraber basit şirket sahibiyken, limited şirketlerin oranı % 9,2'dir. Diğer şirket türleri ise % 3'lük dilimde yer almaktadır.

Tablo 18: Almanya 'daki Türk Şirketlerinin Hukuki Statüleri (2007)

Hukuki Statü	Sayı	Oran
Şahıs Şirketi	55.500	79,0
Adi Şirket (GbR)	6.300	9,0
Limited Şirket (GmbH)	6.800	9,7
Diğer	1.600	2,3
Toplam	70.300	100

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen Ağustos 2007

5.4. Türk Kökenli Girişimciler Pazarda Yeni

TAM tarafından gerçekleştirilen girişimci anketleri, Türk kökenli girişimcilerin mevcut iş alanından bağımsız olarak ne kadar süredir bağımsız çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Girişimcilik mevcut iş sahasından daha uzun bir süreye yayılabileceğinden böyle bir yöntem izlenmiştir. Elde edilen veriler girişimcilerin üç kategori altında tasnif edilebileceğini göstermektedir.

1. Kısa Tecrübe: 5 Yıldan daha az süredir faaliyet gösteren kuruluş ve geliştirme aşamasındaki girişimciler: Girişimcilerin % 46'sı bu kategori altında değerlendirilebilir. Bununla beraber iki yıldan daha az süreli tecrübe sahibi girişimcilerin oranı % 11,6'dır. Tecrübeler göstermektedir ki, yeni kurulan işletmelerin gelecekleri ilk iki yıl içinde belli olmaktadır. Özellikle ilk iki yılda finansal koşullar yeterince güçlendirilmekte, örgütsel yapı yeterince gerçekleşme olanağı bulamamakta ve gerekli işletmecilik bilgisi oldukça yetersiz kalmaktadır. İşletmelerin pazarda uzun kalmaları ölçüsünde başarı düzeyleri yükselmektedir.

2. Yeterli Tecrübe: 6-10 yıldır faal koruma ve yerleşikleşme

aşamasındaki girişimciler: Anket sonuçları girişimcilerin % 29,7'sinin kuruluş evresini başarılı biçimde arkalarında bıraktıklarını göstermektedir. Girişimcinin pazardaki tecrübesi arttıkça, yeni koşullara kendini uyarlama ve işletmesini genişletme yeteneği artmaktadır.

3. Tercübeli girişimciler: 10 yıldan fazla süredir faal girişimciler:

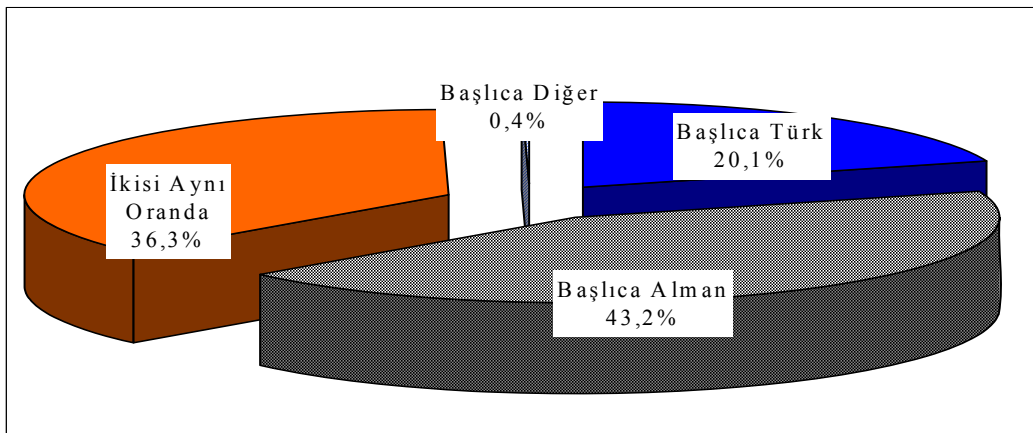
Türk kökenli girişimcilerin % 24,3'ü bu aşamada bulunmaktadır. Tüm girişimciler arasında 11-15 yıldır faal olanların oranı % 13,0 iken, 16 yıl ve daha fazla süredir aktif girişimcilerin oranı % 11,3'dür. Bu grup içerisinde girişimcilik tecrübeleri Almanya'ya Türk göçü tarihi kadar uzun kişileri bulmak da mümkündür.

Ortalama bir Türk kökenli girişimci kural olarak küçük veya ortaboy bir işletmeye sahiptir. Ortalama tecrübe süresi ise 8,6 yıldır. İşletme büyüklüğü ve tecrübe önemli faktörler olmalarına karşın, yalnız başlarına işletme başarısını garantileyen faktörler değildir. Riske açık olma, Sosyal yetenek ve yaratıcılık gibi faktörler bu bağlamda işletme büyüklüğü ve ömrü dışında başarıya etki eden faktörlerdir.

5.5. Türk kökenli girişimciler ekonomik uyumu sağlamış durumda

Türk kökenli girişimcilerin etnik niş içerisinde yalnız kendi uluslarından kişilere hizmet sunmaları konusu çok uzun süredir aşılmıştır. Mevcut durumda Türk kökenli girişimcilerin büyük çoğunluğunun (% 43) ana müşteri grubunu Almanlar oluşturmaktadır. Ankete katılan girişimcilerin % 36'sı ise Alman ve Türk müşterilerin dengeli olduğunu söylemektedir.

Grafik 5: Almanya'daki Türk Girişimcilerin Müşteri İlişkileri (2007)

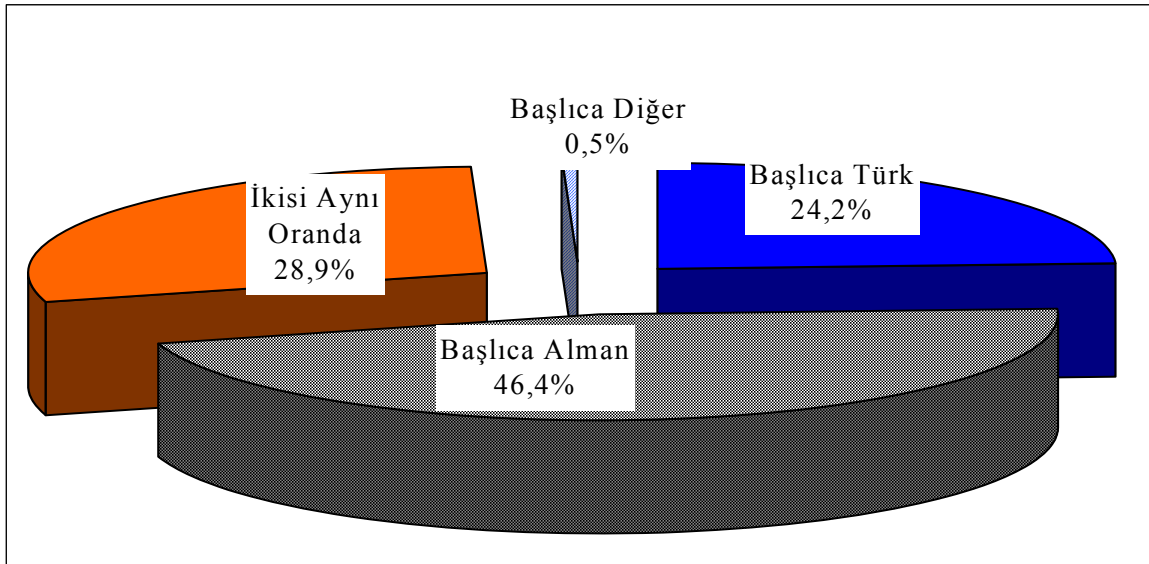
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen Ağustos 2007

Mal ve hizmet alınan temin edici firmalarla ilişkiler konusunda durum benzer nitelik arz etmektedir. Girişimcilerin büyük bölümü (%45,7) mal ve hizmetlerinin Alman kuruluşlarından temin ederken, % 30, 3'ü Türk ve Alman ürün/hizmet sağlayıcılarının her ikisi ile % 23,3 ise Türklerle çalışmaktadır.

Türk girişimcilerin Alman ürün/hizmet sağlayıcılarla ilişkileri Türk kökenli girişimcilerin ekonomik etkisini yansıtmaktadır. Almanlarla iş ilişkileri olan işyerleri bu işletmelerin cirolarını yükseltirken, Alman işyerlerinde mevcut iş yerlerinin sağlamlaştırılması veya yeni istihdam olanaklarının doğmasını sağlamaktadırlar.

Grafik 6: Almanya'daki Türk kökenli girişimcilerin ürün ve hizmet sağlayıcılarla ilişkileri (2007)

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen Ağustos 2007

6. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Karakteristik Özellikleri

Etnik ekonominin, ekonomik sistemin ve ekonomik destekleme kuruluşlarının karar alıcıları tarafından değerlendirilme biçimi farklılıklar göstermektedir. Türkiye Araştırmalar Merkezi´nin alandaki tecrübeleri, eksiklik odaklı, etnik ekonomiyi zayıflıklarıyla gören ve onu sosyal hizmetlerin azaltılması için araç olarak gören yaklaşımın yaygın olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede etnik ekonomi enformel-gölge ekonomisi (kayıtdışı ekonomi) klasörüne kolayca yerleştirilebilmektedir. Ancak etnik ekonomi, gösterilen veya görölmek istenenin aksine Almanya´daki formel ve yasal ekonomik alanda varolmaktadır. Gölge ekonominin varolup olmadığı veya hangi form ve ölçekte olduğu çalışan ve bilanço gibi değerler esas alındığında dışarıdan tespit edilebilir olmadığı gibi, kati olan, enformel ekonominin etnik ekonomi içerisinde çoğunluk toplumunda olduğundan daha yaygın değildir.

Enformel ekonominin ücretsiz çalışmayı da kapsamı ölçüsünde ekonomik döngünün bir parçası olup olmadığı tartışmasından bağımsız olarak, göçmenlerin yararlanıcı taraf olarak değil, mağdurlar olarak görülmesi gerekir. Bu durum özellikle bağımlı çalışanlar için geçerlidir. Alman iş piyasasında hukuki sınırlamalar, ayrımcılık veya bilgi ağları eksikliği nedeniyle bu kesime giriş olanağı bulamayan göçmenler, gölge ekonominin parçası olmaya itilmektedirler. Bu insanlar ucuz ev işi yardımcılığı, temizlikçilik, inşaat işçiliği, garsonluk vb. işlerde sömürölmektedir. Hane ekonomileri kayıtdışı ekonomide en yaygın alanı elinde bulundurmaktadır. Ticaret ve gastronomi gibi alanlarda yoğunlaşan etnik ekonomi ise, müşteri, rakip ve kontrolör kuruluşların sıkı kamusal takibi altındadır. Bu nedenle etnik ekonominin kayıtdışı ekonomisiye özel bir eğiliminden söz etmek mümkün değildir. Bu tür algılamalar, ayrımcı bakış açısı çerçevesinde belirginleşmektedir. Etnik işletmeler, çoğunluk toplumunun bu işletmeleri kuran girişimcilerin nitelik ve geçmişlerini tanımamaları nedeniyle yabancı, oriental ve gizemli olarak görölmekte, haksız biçimde ve kolayca bu çerçevede değerlendirilmekte, sanki belirli etnik ve kültürel kökenler kayıt dışı ekonomi için altyapı sunarmışçasına değerlendirilmektedir.

Bilgi eksikliği paralelinde hayat bulan bu kanaatlerin aksine makroekonomik düzeyde çoğunluk toplumundaki emsallerinden tek farkları kendilerini harekete geçiren güdüler ve kurguları olan bir girişimci sınıfı söz konusudur. İki ülkenin

sosyalizasyonunu sentezlemiş Türk girişimcilere dair demografik veriler incelendiğinde řu faktörler göze çarpmaktadır; Türk girişimciler,

- Gençtir. Girişimcilerin yaş ortalaması 37,2 'dir.
- Yerleşikleşmişlerdir. Yaklaşık % 46,5 'i Alman vatandaşlığına sahiptir.
- Oldukça uzun süredir Almanya 'da yaşamaktadırlar. Ortalama oturma süresi 24,5 yıldır.
- Çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Buna karşın kadın girişimci sayısı yükselmektedir. Kadın girişimci oranı mevcut durumda % 24,6 'dır.
- Niteliklidirler. % 70 'i bir meslek diplomasına sahiptir.

Türk kökenli girişimciler yüksek motivasyonları, riske açık oluşları ve başarımları güçleri ile Almanya 'daki arz yapısını genişletmişlerdir. Kendi girişimcilik geleneklerine yeni faktörlerin dahil edilmesi Türk kökenli girişimcilerin dinamik gelişimini ve uyumunu devam ettirecektir. Bu trendin orta ve uzun vadede sürmesi beklenmelidir.

7. Ekonomik Köprü: Türkiye-Almanya ve Türkiye-AB Dış Ticareti

Uzun bir geçmişe sahip Türk-Alman ilişkileri son yıllarda sürekli artış eğilimini sürdürmektedir. Almanya, Türkiye'nin en önemli dış ticaret partneri görünümündedir. İkili ilişkilerin belli alanlarında yaşanan tıkanmalara rağmen süreklilik gözlemlenmektedir. Ekonomik ilişkiler alanında daha net biçimde görülebilir olan bu durumun en net kanıtı, 1996-2006 yılları arasında iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin yaklaşık üç kat artmış olmasıdır. Kısa vadeli duraklamalar yaratan iki istisnai durum ise 1999 ve 2001 yıllarında Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler olmuştur.

Tablo 19: Almanya-Türkiye Ekonomik İlişkilerinin Gelişimi (1996-2007)

Yıl	Türkiye'ye İhracat			Türkiye'den İthalat			Bakiye
	Sıra	Değer (Milyon €)	Değişim (%)	Sıra	Değer (Milyon €)	Değişim (%)	
1996	16	5.835,8	+7,9		3.273,1	+15,2	+320,3
1997	16	7.039,7	+20,6	19	5.074,4	+17,4	+1.965,2
1998	17	6.968,1	-1,0	20	5.489,2	+8,2	+1.478,9
1999	17	5.877,4	-15,7	20	5.663,9	+3,2	+213,5
2000	17	8.340,6	+41,9	21	6.201,8	+9,5	+2.138,8
2001	20	5.950,4	-28,7	20	6.575,9	+6,0	-625,5
2002	18	7.502,1	+26,1	20	6.927,6	+5,3	+574,6
2003	18	8.849,2	+18,0	21	7.228,2	+4,6	+1.601,0
2004	17	11.787,2	+33,2	20	7.981,4	+10,1	+3.805,8
2005	17	12.801,9	+8,6	21	8.399,3	+5,2	+4.402,6
2006	16	14.389,1	+12,4	21	9.127,2	+8,7	+5.261,9
01-04/ 2007	17	4.605,6	+0,6	20	3.323,7	+9,4	+1.281,9

Kaynak: LDS NRW, Informationssystem Außenhandel, 11.01.07

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

Türkiye'nin Batı'ya ekonomik ve politik alanda yönelimi ülkenin dış ticaret ilişkilerinin yoğunlaştığı ülkeler listesinden görülmektedir. 20 ölkelik listede İslam ülkelerinden yalnızca Irak, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Cezayir ve İran yer almaktadır. Komşu ülkeler arasında Rusya açık farkla en önemli partner haline geçmiştir. Türkiye'nin AB ile yakın ilişkileri ihracat listesinde de açık biçimde görülmektedir. 20 ölkelik listenin 11 üyesi AB üyesi ülkelerdir. İlk on ülke arasında ise 7 ülke AB'ye dahildir, ilk ona giren diğer ülkeler ise ABD, Rusya Federasyonu ve Irak'tır.

Tablo 20: Türkiye'nin ihracatında en yüksek pay alan ilk yirmi ülke (\$)

Ülke	2006	Oran (%)	Değişim (%)	2005	Oran (%)
Toplam	85.141.517	100,0	15,9	73.476.408	100,0
1 Almanya	9.673.083	11,4	2,3	9.455.050	12,9
2 İngiltere	6.811.868	8,0	15,1	5.917.163	8,1
3 İtalya	6.748.915	7,9	20,2	5.616.755	7,6
4 ABD	4.995.801	5,9	1,7	4.910.715	6,7
5 Fransa	4.602.325	5,4	20,9	3.805.760	5,2
6 İspanya	3.679.209	4,3	22,2	3.010.857	4,1
7 Rusya Federasyonu	3.226.467	3,8	35,7	2.377.050	3,2
8 Irak	2.567.082	3,0	-6,7	2.750.080	3,7
9 Hollanda	2.536.457	3,0	2,7	2.469.582	3,4
10 Romanya	2.341.777	2,8	31,2	1.785.409	2,4
11 B.A.E.	1.958.895	2,3	16,9	1.675.187	2,3
12 Yunanistan	1.598.490	1,9	41,9	1.126.678	1,5
13 Bulgaristan	1.566.225	1,8	32,8	1.179.313	1,6
14 İsrail	1.527.329	1,8	4,1	1.466.913	2,0
15 Belçika	1.379.972	1,6	6,8	1.292.264	1,8

16	Ukrayna	1.119.877	1,3	36,4	821.034	1,1
17	Polonya	1.058.535	1,2	27,5	830.483	1,1
18	İran	1.058.235	1,2	15,9	912.940	1,2
19	Cezayir	1.019.257	1,2	26,3	807.138	1,1
20	Suudi Arabistan	982.809	1,2	2,1	962.156	1,3
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı			

Türkiye 'nin ithalat yapısında son yıllarda köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Birkaç yıl öncesinde listede yer almayan Çin bir anda yüksek değerlerle listeye girmiştir. Rusya özellikle doğalgaz satışı sayesinde Türkiye 'nin en çok ithalat yaptığı ülke olan Almanya 'yı bu yerinden etmiş bulunmaktadır.

Türkiye 'nin ithalatında da ilk yirmi ülke arasında 8 AB ülkesi yer almaktadır. İslam dünyasından ilk yirmide sadece İran, Cezayir, Suudi Arabistan ve Libya yer almaktadır.

Kuzey Ren Vestfalya İstatistik Dairesin 'nin 23.07.2007 tarihli verilerine göre Türkiye 'den Almanya 'ya dış ticaretin % 84 'lük bölümünü endüstriyel ürünler tutmaktadır. Birim düzeyinde bu endüstriyel ürünler arasında en çok paya sahip olan kalem ise tekstil ürünleridir. Ağır taşıtlar da Türkiye 'nin ithalatında yükseliş gösteren kalemlerden biri haline gelmiştir. Endüstriyel ürünler arasında tekstil mamüllerinin ardından % 14, 9 pay ile gelen ağır taşıt ve yan ürünleri ihracatı 1,4 milyar Euro 'luk değere ulaşmaktadır. Diğer kalemler makineler, haberleşme teknolojisi ürünleri, Radyo ve televizyon gibi yayın alıcıları elektronik ve metal ürünleridir. Endüstriyel gıda ve tarım ürünleri toplamda üçüncü sırayı almaktadır. Türkiye 'nin Almanya 'ya ihracatındaki diğer önemli kalemler ise kauçuk ve plastik ürünleri ile mobilya, takı, müzik enstrümanları, spor aletleri ve oyuncaklar olarak sıralanmaktadır.

2006 yılı itibariyle Almanya 'nın Türkiye 'ye ihracatında en önemli kalemler ise % 24,4 ile taşıma araçları, % 19,4 ile makineler ve % 16,2 ile kimyasal ürünlerdir. İlk üç sırada yer alan bu kalemleri, % 5,5 ile elektirikli gereçler, % 4,4 ile demir-çelik ürünleri, %4,4 ile tıbbi mamüller, % 3,7 ile haberleşme ürünleri izlemektedir.

7.1. Türkiye AB 'ye Ekonomik Olarak Entegre Olmuştur

Türkiye ve Almanya arasında imzalanan Gümrük Birliği antlaşması 1 Ocak 1996 'dan beri yürürlüktedir. Temelde endüstriyel ürünleri kapsayan gümrük birliği, tarımsal ürünleri ilk aşamada kapsam dışında bırakmıştır. Birlik Türkiye için gümrük vergilerinin karşılıklı olarak kaldırılması ve üçüncü ülkelere karşı dış ticarete AB 'nin tarifelerinin kullanılmasını ifade etmektedir. AB tarifelerinin üçüncü ülkelere karşı uygulanması Türkiye 'nin önemli bir dezavantajı olarak değerlendirilmektedir. Bu en açık Şekilde Çin tekstil endüstrisi ile rekabette belirgin Şekilde görölmektedir.

Gümrük Birliği uygulaması Türkiye 'nin dış ticaret dengesinde açık tarafının büyümesi sonucunu vermiştir. Türkiye 'nin ithalatında Avrupa menőeeli ürünlerin payı 1995 'den 1999 yılına kadar % 47,2 'den % 52,6 'ya (21,4 milyar \$) yükselirken, aynı dönemde Türkiye 'nin de ihracatında Avrupa 'nın payı 1999 yılında % 54 'e ulaşmıştır. 1999 'daki en yüksek değerin ardından AB 'nin ithalat payı düşerek, % 41 'e gerilerken, Türkiye 'nin ihracatında AB 'nin payı % 50 'lerde sabit kalmıştır. Gümrük Birliği 'nin başlangıcından Mayıs 2007 'ye kadar AB 'nin Türkiye ile dış ticaretten elde ettiği fazla 103 milyar Dolar 'a ulaşmaktadır.

Tablo 21: Türkiye-AB Dış Ticaret İlişkilerinin Gelişimi (1993-2007)

Yıl	İthalat			İhracat			Bakiye
	Toplam	AB	Oran (%)	Toplam	AB	Oran (%)	
1993	29.429	12.950	44,0	15.348	7.288	47,5	-5.662
1994	23.270	10.279	44,2	18.105	8.634	47,7	-1.645
1995	35.707	16.860	47,2	21.636	11.078	51,2	-5.782
Gümrük Birliği 'nden Sonra							
1996	43.626	23.138	53,0	23.224	11.548	49,7	-11.590
1997	48.559	24.870	51,2	26.261	12.248	46,6	-12.622
1998	45.921	24.075	52,4	26.974	13.498	50,0	-10.577
1999	40.687	21.416	52,6	26.587	14.348	54,0	-7.068
2000	53.983	26.388	48,9	27.324	14.352	52,5	-12.036

2001	41.399	18.280	44,2	31.334	16.118	51,4	-2.162
2002	51.554	23.321	45,2	36.059	18.459	51,2	-4.862
2003	69.340	30.423	43,9	47.253	25.899	54,8	-7.596
2004	97.540	45.444	46,6	63.167	34.451	54,5	-10.993
2005	116.352	49.048	42,2	73.276	38.350	52,3	-10.508
2006	137.032	53.850	39,3	85.141	43.936	51,6	-9.914
01-05/ 2007	62.555	25.802	41,2	40.483	23.137	57,2	-2.665
Toplam	808.548	366.055	45,3	507.083	266.344	52,5	-102.593
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığ (DPT)				Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı			

Son yıllarda Türkiye'nin dış ticaretindeki hızlı yükseliş doğrudan AB ile ticarete bağlanamaz. Dış ticaret açığı bu alanda rekorlar kırılan 2004 yılından beri gerilemektedir. Türkiye'nin ithalatındaki artış, talebin yabancı mamüllere yönelmesi ve Türk işletmelerinin rekabet güçlerini arttırmak üzere yatırım malzemeleri talepleri ile ilişkilendirilebilir. Kısa vadede makroekonomik değerler üzerinde olumsuz görünen bu durum, orta ve uzun vadede kendilerini amorti edecektir. Artan endüstrileşme ve liberalleşme ile Türk ekonomisinin AB karşısındaki ihracat gücü artmış bulunmaktadır. Bu nedenle AB'nin Türkiye'nin ihracatındaki payı % 50'nin üzerinde bulunmaktadır. Dış ticaretteki açığı etkileyen önemli bir etken ise Rusya, Çin, İran ve Japonya, İsviçre ve Güney Kore'nin hızla artan payıdır.

8. Almanya´da Türk Girişimciliğinin Kalesi: Kuzey Ren Vestfalya

Almanya´nın göç konusunda odak eyaleti Kuzey Ren Vestfalya (KRV), Türk göçünün de en önemli merkezidir. KRV´de yaşayan diğer ülke vatandaşları arasında Türk vatandaşlığına sahip olanların sayısı 583.941 olup, bu sayı diğer ülke vatandaşı kişilerin % 32,1´ine tekabül ederek, Almanya genelindeki % 25,8´lik oranın üzerine çıkmaktadır.

Tablo 22: KRV´de Yabancı Ülke Vatandaşları (2006)

Ülke	Sayı	Tüm yabancılara oran
Türkiye	583.941	32,2
İtalya	127.558	7,0
Yunanistan	93.361	5,1
Eski Sırbistan-Karadağ	66.292	3,7
Bosna-Hersek	38.519	2,1
Fas	36.646	2,0
Portekiz	36.302	2,0
Hırvatistan	36.128	2,0
İspanya	34.782	1,9
Makedonya	22.435	1,2
Tunus	7.091	0,4
Slovenya	3.510	0,2
İşçi alımı yapılan ülkeler toplamı	1.086.565	59,9
Bunlar arasında Türklerin Oranı	53,7	-
Diğer ülkelere yabancılar	728.179	40,1
KRV´de yabancılar toplamı	1.814.744	
KRV Toplam Nüfusu	18.028.745	
Yabancı oranı (%)		10,1
Kaynak: Landesamt für Daten- verarbeitung und Statistik NRW; Statistisches Bundesamt		Türkiye Araştırmalar Merkezi

Türk kökenlilerin sayısı Alman vatandaşlığına geçişler ve geri dönüş göçleri nedeniyle 2006 yılında da azalma göstermiştir. Buna karşın yabancı pasaportlu nüfus stabil kalmaktadır. Bunun nedeni AB dışı göçteki artış ve Alman vatandaşlığına geçişlerdeki azalmadır.

Almanya'ya zamanında işçi göndermiş 11 ülkeden gelen göçmenler eyaletteki tüm yabancıların yaklaşık % 60'ına tekabül etmektedir. Bunlar arasında Türk vatandaşlarının oranı ise % 53,7'yi bulmaktadır. Eyalette Türklerin ardından İtalyanlar ve Polonyalılar en büyük göçmen gruplarını meydana getirmektedirler. Eyalette klasik işçi gönderen ülkeler dışından gelen göçmenler arasında ise en büyük grupları Polonyalı, Rus ve Hollandalı göçmenler oluşturmaktadır.

Göç KRV eyaletinin tarihine damgasını vurmuş bir süreçtir. 1955 yılında İtalya ile Almanya arasında imzalanan işçi alımı antlaşmasını Yunanistan (1960), İspanya (1960), Türkiye (1961), Fas (1963), Portekiz (1964), Tunus (1965 ve Yugoslavya (1968) ile imzalanan antlaşmalar izlemiş, eyalette yaşayan göçmenlerin en büyük bölümü bu antlaşmalara dayanarak gelmişlerdir. Bunlar yanında iç savaştan kaçanlar, irtica hakkı arayanlar ve „Doğu Avrupa Almanları“ eyalete gelmiştir. Eyaletin yerleşik nüfusunun demografik görünümü, göçün Almanya genelinde olduğu gibi eyalette de önem kazanacağını göstermektedir.

Örnekleme dayalı son nüfus sayımının sonuçlarına göre eyalette göç geçmişi olan kişilerin sayısı 4,1 milyon kişiye ulaşmaktadır. Bunun içerisinde „Doğu Avrupa Almanları“ ile ebeveynlerinden en az biri diğer ülkelerden gelen kişiler de yer almaktadır. Bu sayı göz önüne alındığında KRV'de yaşayan hemen hemen dört kişiden birinin göç kökenli olduğu görülmektedir. Nüfus sayımı sonuçları kökleri Türkiye'de olan kişilerin eyaletteki toplam sayılarının 964 bin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar Türk göçmenlerin 499.000 kişilik bölümünün doğrudan bir göç tecrübesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 465 bin kişi ise göçü doğrudan kendi tecrübesi olarak yaşamamıştır. Nüfus sayımı sonuçlarına göre 637 bin kişi eyalette Türk vatandaşlığına sahipken, göçmenlerin takriben üçte biri talep veya doğum yoluyla Alman vatandaşı olmuştur. Sonuçlar artık Türklerin ardından en büyük göçmen grubunun İtalyan ve Yunanlılar değil, Polonya ve Rusya Federasyonu kökenliler olduğunu göstermektedir.

Tablo 23: KRV´de Göç Kökenli Nüfus x1000 (2005)

Gösterge	Nüfus
Toplam Nüfus	18.065,5
Göç tecrübesi olmayan kişiler	13.806,4
Önceki kuşaklarda dahil olmak üzere göç tecrübesine sahip kişiler	4.259,0
Bunlar arasında: Göç tecrübesinin belirlenimi açık olmayan kişiler	138,6
Yakın kuşaklarda göç tecrübesi olan kişiler	4.120,4
— şimdiki ve daha önceki vatandaşlığa göre	
Avrupa	2.727,6
- AB-25.	1.049,1
· Yunanistan	122,3
· İtalya	176,0
· Polonya	357,5
- Diğer Avrupa Ülkeleri	1.678,5
· Bosna-Hersek	90,6
· Hırvatistan	73,6
· Romanya	39,7
· Rusya Federasyonu	279,7
· Sırbistan-Karadağ	103,3
· Türkiye	963,8
Afrika	155,8
Amerika	52,7
Asya, Avustralya ve Okyanusya	341,6
Diğer	842,7
Kaynak: Statistisches Bundesamt, Fachserie 1, Reihe 2.2 – Bevölkerung mit Migrationshintergrund, Ergebnisse des Mikrozensus 2005	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

8.1. Bölgesel Göç Merkezi: Ruhr Havzası

Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'ne göçün odak noktasında Almanya'nın eski maden ve ağır sanayi merkezi Ruhr Havzası yer almaktadır. 1960 ve 70'li yıllarda ağır sanayinin istekleri doğrultusunda bölgeye gelen göçmenler, bölgenin 1980 ve 90'lı yıllarda yaşamaya başaldığı yapısal dönüşüme dahil olmuştur.

Tablo 24: Vilayetlere göre Ruhr Havzası'nda Nüfus (31.12.2006 itibariyle)

İdari Birim	Toplam Nüfus	Yabancı Oranı (%)	Tüm Göçmenler	Türklerin Oranı (%)	Türklerin toplam sayısı
İlçesiz kentler:					
Duisburg	499.111	14,9	74.272	55,9	41.517
Essen	583.198	10,9	63.762	27,3	17.427
Mülheim a. d. Ruhr	169.414	11,0	18.583	30,4	5.651
Oberhausen	218.181	10,7	23.410	40,2	9.407
Bottrop	118.975	8,6	10.174	52,1	5.304
Gelsenkirchen	266.772	14,6	38.843	55,7	21.641
Bochum	383.743	8,6	33.148	31,9	10.580
Dortmund	587.624	13,9	81.522	34,0	27.724
Hagen	196.671	13,6	26.733	34,9	9.343
Hamm	183.672	11,1	20.329	54,3	11.029
Herne	169.991	11,6	19.741	58,8	11.607
Toplam	3.377.352	12,2	410.517	41,7	171.230
İlçeli Vilayetler:					
Ennepe-Ruhr-Kreis	340.557	8,2	27.985	28,5	7.978
Kreis Recklinghausen	643.411	9,1	58.381	51,3	29.938
Kreis Unna	421.464	6,8	28.695	49,7	14.250
Kreis Wesel	475.433	6,8	32.182	41,4	13.325
Toplam	1.880.865	7,8	147.243	44,5	65.491
KRV ve Ruhr Havzası Toplamı					
Ruhr Havzası toplam	5.258.217	10,6	557.760	42,5	236.721

KRV toplam	18.028.745	10,1	1.814.744	32,2	583.941
Ruhr Havzası 'nın Oranı (%)	29,2	-	30,7	-	40,5
Kaynak: Landesamt für Datenverarbeitung und Statistik NRW; Ausländerzentralregister			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı		

5,3 milyon nüfuslu Ruhr havzasında yaşayan 558 bin yabancı ülke vatandaşı arasında Türk vatandaşları 237 binlik sayıları ve buna denk düşen % 42,5'lik oranları ile en büyük göçmen grubunu teşkil etmektedirler. Bölgedeki Türklerin sayısı İspanyol ve Portekizli göçmenlerin sayısından 15 kat fazla olduğu gibi, bölgede yaşayan tüm AB kökenli göçmenlerden de fazladır. Almanya genelinde geçerli Alman vatandaşı- Türk vatandaşı Türk kökenliler oranı esas alındığında bölgedeki Türk kökenlilerin sayısının 390 bin kişi olduğu sonucuna varılmaktadır.

Ruhr havzasında yaşayan yabancı ülke vatandaşı nüfusun takriben üçte ikisi (% 64) 11 ilçesiz kent merkezinde yoğunlaşmıştır. Duisburg kenti Türk nüfusun en yoğun yaşadığı kent konumundadır. Oransal açıdan bakıldığında ise Herne kenti ilk sırada gelmektedir. Bu kentte yaşayan yabancıların % 58,8'i Türk kökenlidir. Sayısal ve genel nüfusa oranla en çok Türk kökenlinin yaşadığı şehir olan Duisburg 'da ise, kent nüfusunun % 8,3'ü Türk pasaportu taşımaktadır. Alman vatandaşlığına sahip olanlar da hesaba katıldığında kentin % 11 ila 13'ünün Türk kökenlilerden meydana geldiği görülecektir. Türk vatandaşı nüfus Gelsenkirchen 'de % 8,1, Herne 'de ise % 6,8'lik paya sahiptir.

Son on yılda göç ve doğal nüfus artışına karşın Ruhr havzasının nüfusunda gerileme yaşanmıştır, 10 yıl önce 5,4 milyonluk bir nüfusu içinde barındıran bölge nüfusu 171 bin kişi azalmıştır. Bu neredeyse Herne kentinin nüfusuna eşit bir rakamdır. Ruhr Havzası daha renkli, daha yaşlı ve daha az nüfuslu bir yer haline dönüşmektedir.

Eyalet düzeyinde nüfus aynı kalmış, KRV eyaleti 18 milyonluk nüfusuyla Almanya 'nın en büyük eyaleti olarak, 1996-2006 yılları arasında 81 bin yeni hemşehri kazanmıştır. Göçmen nüfus demografik, sosyal ve ekonomik istikrar faktörü görünümündedir. Bu durum özellikle göçmen, yaşlı ve işsiz nüfusun yoğunlaştığı semtlerde daha beligin biçimde görünmektedir. Göçmenler işsiz

kalmaları ve sosyal yardımlardan yararlanmaları halinde yapısal değişimden daha fazla etkilenmektedirler, ancak diğer yandan önemli bir tüketici kitleye dönüşmekte, gayrimenkul sahibi ve işletmeci olmaktadır. Ruhr bölgesinde göçmen nüfus olmaksızın yapısal dönüşüm daha dramatik görünümle ortaya çıkabilirdi. Demografik değişim sayesinde Kuzey Ren Vestfalya 'da göçmenlere ait çok boyutlu bir sosyal ve ekonomik alt yapı oluşmaktadır. Gayriresmi ağların yanı sıra çok sayıda dernek kurulmaktadır. Hemen hemen Almanya çapındaki çatı örgütlerinin tamamının merkezi bu eyalette bulunmaktadır. Diğer yandan geniş ve çok yönlü bir Türk medyası eyalette kök salmaktadır. Bu koşullar Türk girişimciliğinin eyalette yerleşmesine dayanak oluşturmaktadır. Kuzey Ren Vestfalya 'daki Türk kökenli girişimcilerin sayısı 1986 'dan 2006 'ya kadar geçen 20 yıllık süre zarfında 8 binden 24 bine çıkmıştır. Bu sayı Almanya 'daki Türk girişimcilerin % 35,1 'inin Kuzey Ren Vestfalya 'da bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 25: Kuzey Ren Vestfalya 'da Türk Girişimciliğinin Gelişimi (1987-2007)

Gösterge	Yıl				
	1987	1992	1997	2002	2007
Sayı	8.500	11.700	17.000	20.500	24.000
İşletme başına ortalama yatırım hacmi (Euro)	93.000	112.000	118.000	117.000	112.000
Toplam yatırım hacmi (Mrd. Euro)	0,8	1,3	2,0	2,4	2,7
İşletme başına ortalama ciro (Euro)	380.000	402.000	510.000	460.000	470.000
Yıllık toplam ciro (Euro)	3,2	4,7	8,7	9,4	11,3
İşletme başına istihdam	3,2	3,6	4,1	5,1	4,9
Toplam istihdam	276.000	42.000	70.000	103.000	118.000

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen, Ağustos 2007

KRV 'de faaliyet gösteren Türk kökenli girişimciler, 2007 yılında 2,7 milyar Euro 'ya ulaşan yatırım hacimleri ve bunun üzerinde sağladıkları 11,3 milyar Euro ciro ile eyalet ekonomisi açısından önemli bir katkı sunmaktadırlar. Eyalet açısından önemli bir katkı hiç şüphesiz bu işletmelerin sağladıkları istihdam olanağıdır. Kuzey Ren Vestfalya 'dani 24 bin Türk işletmesi 118 bin kişiye

istihdam olanağı sunmaktadır. Bu istihdam olanağından artık yalnız aile fertleri değil, farklı uluslardan ve farklı niteliklere sahip kişiler de yararlanmakta, farklı branşlarda, bu kişilere iddialı işler ve meslek eğitim olanakları sunulabilmektedir.

Kuzey Ren Vestfalya 'da dinamik gelişme merkezleri olarak Köln çevresi ve Ruhr Havzası ön plana çıkmıştır. Özellikle Ruhr Havzası ekonomi ve alt yapısıyla, merkezi konumu, nüfus yoğunluğu, yüksek öğrenim merkezi oluşu ve Benelüks ülkelerine yakınlığı ile ön plana çıkmış durumdadır. Hiç şüphesiz bölgenin etnik çeşitliliği de bölgenin çekiciliğinde önemli rol oynayan faktörlerden biridir. Ruhr Havzası 'ndaki en büyük göçmen girişimci grubu olarak Türkler, bölge ekonomisinin önemli bir aktörü haline gelmişlerdir. Eyalette faaliyet gösteren 24 bin Türk kökenli girişimcinin yarısından fazlası (13.000) bu bölgede bulunmaktadır. Bu yönüyle Ruhr Havzası Türk göçünün merkezi olmakla kalmayıp, Türk girişimciliğinin de kalesi görünümündedir.

9. Avrupa Birliği 'nde Türk Girişimciler

1961 'de Almanya Federal Cumhuriyeti ile ilk işgücü alım antlaşmasını imzalayan Türkiye Cumhuriyeti, bu antlaşmanın benzerlerini 1964 'de Hollanda, Belçika ve Avusturya ve 1965 'de Fransa ile imzaladı. Bu ülkeler bugün AB 'deki Türk göçünün yoğunlaştığı ülkeleri teşkil etmektedirler. Mevcut durumda 4,2 milyon nüfuslu Türk göçmenler AB nüfusunun % 1 'ini teşkil etmektedirler.

Tablo 26: Avrupa Birliği Ülkelerinde Türk Nüfus

Ülke	Toplam Türk Sayısı (Bin)	Türk Vatandaşları (Bin)	AB- Vatandaşları (Bin)	AB- Vatandaşları Oranı (%)
EU-27 Ülkelerinde Türk Göçmenler				
Belçika	130	40	90	69,2
Danimarka	56	29	27	48,2
Almanya	2.710	1.760	950	35,1
Fransa	380	200	180	47,4
Hollanda	365	99	266	72,8
Avusturya	233	110	123	52,8
İsveç	63	12	51	80,9
Büyük Britanya	150	70	80	62,5
Diğer 19 AB-Ülkeleri	130	120	10	7,7
Toplam (1)	4.217	2.440	1.777	42,1
Türk Azınlıklar				
Yunanistan	150	-	150	-
Bulgaristan	750	-	750	-
Romanya	70	-	70	-
Toplam (2)	970	-	970	-
AB 'deki Türk göçmenler ve azınlıklar				

EU-27 Toplam. (1+2)	5.187	2.440	2.747	53,0
Kaynak: Eurostat, İlgili Ülkelerin İstatistik Daireleri, TAM Hesaplamaları			Türkiye Araştırmalar Merkezi	

Bu sayıya Yunanistan'da yaşayan 150 bin Batı Trakya Türkü ile 1 Ocak 2007'de AB'ye katılan Bulgaristan ve Romanya'da yaşayan Türk azınlıklar eklendiğinde sayı 5,2 milyona (bu sayıya Kuzey Kıbrıslı Türkler dahil değildir) ulaşmaktadır. Bu şekilde Türk kökenli nüfus 8 AB ülkesinden daha yüksek bir seviyeye ulaşmakta, Türkler birliğin 19. büyük ulusal topluluğunu meydana getirmektedirler.

Almanya'da olduğu gibi AB ülkelerinde yaşayan Türkler görece genç bir nüfus oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda hedef ülkelerde kendilerine bir perspektif yaratmak isteyen iş kurma çağındaki dinamik bir gruptan söz edilebilir. Yeni yerleştikleri ülkelerle bağları vatandaşlığa geçiş rakamlarına yansıyan Türk göçmenlerin 1,8 milyonluk bölümü Avrupa Birliği vatandaşlığına sahiptir.

Diğer yandan Türkler buldukları ülkelerin ekonomik yaşamı için de önemli bir faktör haline gelmeye başlamıştır. AB-15 ülkelerinde bağımsız çalışarak geçimlerini sağlayan Türk girişimcilerin sayısı 102.000'e ulaşmıştır.

Tablo 27: Sayılarla AB-15 Ülkelerinde Türk Girişimcilerin Gelişimi (2007)

Gösterge	1997	2002	2007
Girişimci Sayısı	62.000	82.300	102.000
İşletme Başına Ortalama Yatırım (€)	97.000	112.000	107.000
Toplam Yatırım Hacmi (milyar €)	6,0	9,2	10,9
İşletme Başına Ortalama Ciro (€)	415.000	425.000	445.000
Yıllık Toplam Ciro (milyar €)	25,7	35,0	45,4
İşletme Başına Çalışan Sayısı	4,1	5,0	4,6
Toplam İstihdam	254.000	411.000	469.000
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen 2007			

AB'deki Türk girişimcilerin büyük bölümü (% 68) Almanya'da yaşamaktadır. Bunun ardından Fransa ve Hollanda gelmektedir. 1996'dan 2006'ya kadar geçen 10 yıllık dönemde Türk işletmelerinin yatırım hacimleri 6 milyar Euro'dan 10,9 milyar Euro'ya yükselmiştir. 1997'de elde edilen 25,7 milyar Euro'luk ciro 2007 itibarıyla 45,4 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Büyümeye paralel, istihdam edilen personel sayılarında da yükselme olmuştur. 1997'de 254.000 olan çalışan sayısı, bugün 469.000 seviyesindedir. Avrupa'daki Türk girişimciliğinin Almanya'da olduğu gibi oldukça yeni olduğu göz önüne alınırsa orta ve uzun vadede büyümenin süreceği beklenmelidir.

AB'nin yeni üyeleri Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan sayısal olarak önemli bir Türk işletmeciliği barındırmaktadırlar. Bu ülkelerde yaşayan Türklerin hemen hemen tamamı yaşamlarını bağımsız çalışma yoluyla kazanmaktadır. 2007 başında AB'ye katılan Bulgaristan ve Romanya'daki Türk nüfus da göz önüne alındığına ilgili sayılara 23.500 Türk kökenli girişimci daha eklenmektedir.

Tablo 28: AB'de Türk girişimcilerinin ekonomik gücü (2007)

Ülke	Girişimci
Yeni Üyeler	
EU-10 (01.05.2004'den beri yeni AB-Üyeler)	3.500
Bulgaristan (01.01.2007'dan itibaren)	9.000
Romanya (01.01.2007'den itibaren)	11.000
Toplam	23.500
AB-Toplam	
Yeni Üye Ülkler (2004+2007)	23.500
AB-15 Toplam	102.000
AB-27 Toplam	125.500
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen 2007	

TAM'ın telefon anketleri yoluyla derlediği veriler toplam değerler üzerine uygulandığında, AB'de yaşayan yaklaşık 125.500 Türk kökenli girişimcinin 16,3 milyar Euro'luk bir yatırım hacmine ulaştıkları, 62,8 milyar Euro toplam ciro elde ettikleri ve 627.000 kişiye istihdam olanağı sağladıkları görülmektedir.

10. Projeksiyon 2020

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı ilk kez AB ve Almanya'daki Türk girişimcilere ilişkin projeksiyonunu 2000 yında geliştirmiştir. Almanya'da Türk kökenli nüfus 1987-2007 yılları arasında % 4,2 büyüme ile 1,5 milyonda 2,7 milyona yükselmiştir. Aynı büyüme rakamlarının gelecek 13 yıllık süre zarfında da geçerli olacağı varsayıldığında, Almanya'daki Türk kökenlilerin sayısı 2020 yılında 4,2 milyonu bulacaktır. Ancak toplam sayının 4 milyonun altında kalacağı öngörüsü daha gerçekçi görünmektedir. Zira son yıllarda belirgin biçimde Türkiye'den göçte azalmalar ortaya çıkmıştır. Göç yasasındaki değişiklikler de aile birleşimlerini zorlaştırmış bulunmaktadır. Türkiye'de sürmekte olan değişim ve demokratikleşme bağlamında ani politik gelişmeler olmazsa gelecekte irtica talepleri de beklenmemektedir. Bununla beraber Türk göçmenler arasında evlilik ve doğum oranları dikkat çekicidir. Eğilimin sürmesi halinde Avrupa Birliği içerisindeki Türkiye kökenli Türk nüfus 2020 yılında 6,5 milyon sınırına dayanacaktır. Bunu balkan ülkelerinde yaşayan Türk kökenli azınlıklar ile birlikte düşündüğümüzde AB içindeki Türk kökenlilerin sayısı 8 milyon sınırını aşacaktır.

Tablo 29: Almanya ve AB'de Türk Girişimciliğinin Gelişimi Projeksiyonu (2007-20020)

Gösterge	Almanya		AB	
	2007	2020	2007	2020
Sayı	70.300	130.000	102.000	190.000
Yatırım hacmi (milyar €)	7,7	18,0	10,9	25,0
Yıllık toplam ciro (milyar €)	32,7	70,0	45,4	90,0
Toplam istihdam	337.000	750.000	469.000	1.000.000

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen August 2007

1987-2007 yılları arasında % 175 büyüme göstermiştir. Son yirmi yıldaki ortalama % 8,7'lik büyüme oranları göz önünde bulundurulduğunda bu sayının 190 bine ulaşacağı beklenmelidir. Ancak bu büyüme rakamlarının gelecekte devam edeceğini beklememek gerekir.

20 yıl önce çok düşük seviyede başlayan Türk girişimciliği bugün bir doyma noktasına yaklaşmıştır. Gelecekteki gelişmeler doyma noktasına gelen

gastronomi ve ticaret alanlarına yeni katılımcıların girişini zorlaştıracaktır. Zira bu alanlardaki yoğunlaşmanın yanı sıra zincirlerin kuruluğu yönünde eğilimler de görölmeye başlamıştır. Artan eğitim seviyeleri çerçevesinde edinilen meslekler bu alanlardaki fırsat maliyetini de yükseltici etki yapacaktır. Dolayısıyla girişimcilik girişte bir süre düşünmeyi gerektiren bir alan halini almaya başlamaktadır.

Türkiye Araştırmalar Merkezi niteliksel yükselişin sayısal yükselişin önüne geçeceğini ve gelecek 13 yılda büyüme oranının % 4'e gerileyeceğini tahmin etmektedir. Bu çerçevede 2020 yılında Almanya'daki Türk kökenli girişimcilerin sayısı ikiye katlanarak 130 bin olacaktır. Aynı gelişmenin AB genelinde de süreceğinden hareketle 2020 yılında AB'deki Türk kökenli girişimcilerin toplam sayısının 190 bini bulacağı öngörülmektedir. Bu sayı içerisinde Türkiye'den doğrudan yatırımlar ve Balkan ülkelerindeki Türk kökenli azınlıklar hesaba katılmamıştır.

Almanya'daki 130 bin Türk işletmesinin çalışan sayısı 2020 yılında 700 bini bulacaktır. Bu sayı mevcut durumda 337.000'dir. AB genelindeki Türk girişimcilerin yarattıkları istihdamın ise toplamda 1 milyona ulaşacağı öngörülmektedir.

Ekonomik göstergeler de ise 13 yıl içerisinde dikkate değer gelişmeler beklenmektedir. 2007 yılında Türk girişimcilerin 2007 yılındaki 7,7 milyarlık toplam yatırım hacimleri 18 milyar Euro'ya ve 32,7 milyar Euro'luk ciroları 70 milyar Euro'ya yükselecektir. AB genelinde ise toplam ciro 90 milyar Euro ve yatırım hacmi 25 milyar Euro seviyesine erişecektir.

11. Perspektifler: Bugünden Geleceğe

Türk işletmelerinde yeni kuruluş, güçlendirme ve genişleme yönündeki trend yakın gelecekte de devam edecektir. Daha önce izah edilen ekonomik ve demografik faktörlere bağlı çıkış noktaları gelecekte çok köklü değişikliklerle karşılaşmayacaktır. Sosyal yapıları gereği genç bir grup teşkil eden Türk göçmenler genç bir yapıya sahiptirler. Bu faktörün de tesiriyle son yıllarda Almanya'daki girişimci patlamasında önemli ölçüde yer alan göçmenlere dair rakamlar, yeni kuruluşlara dönük potansiyelin hala çok büyük olduğunu göstermektedir.

Türk girişimciliğinin dinamik gelişimi değer yaratım zincirinde derinleşmeyi beraberinde getirecektir. Yenilikçi ve gelecek odaklı işletmelere yalnızca tüccar olarak faaliyet göstermek yeterli olmayacaktır. Dün ve bugünün tüccarları yarının üreticilerine dönüşme yolundadır. Almanya'da yetişen girişimci kuşağı ile üretim alanı yeni bir itici güç kazanmaktadır. Bu kuşak ile birlikte Almanya'da pazara sürülen Türk ürünleri artan biçimde Almanya'da imal edilmeye başlayacak, dağıtımı ve Avrupa'ya ihracı buradan yapılacaktır. Bu sayede yalnız ilgili sektörlerde değil üretimin her aşamasında devreye giren diğer alanlarda da istihdam alanları açılacaktır. Bu yöndeki trend devam edecektir.

Türk işletmelerinin müşteri potansiyelleri gelecek yıllarda azalmayıp, daha ziyade artış gösterecektir. Bunun göstergesi ve şartı Türk olmayan gruplara yönelimdir.

Bir diğer belirgin eğilim, büyüme yönündedir. Türk girişimciler kapasite arttırımı, şube kurma rakip işletmeleri devralma, daha iyi ürün sağlayıcı ve daha iyi şartlar gibi yöntemlerle hedeflerine doğru ilerleyen, büyük işletme olmanın sağladığı avantajlardan yararlanmaya yönelmişlerdir.. Bu şekilde yönetim ve organizasyon alt yapısının kurulması hem mümkün hem de rantabl hal almaktadır. Bu tür işletmeler pazardaki yetişmiş personeli kendilerine çekebildikleri gibi, kendi uzmanlarını da yetiştirebilmektedirler. Bu bağlamda Türk-Alman ticari ilişkileri önemli bir gelişme perspektifi sunmaktadır. Bu Türkiye'nin iç pazarı ve dış aktiviteleri için geçerli olduğu gibi, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Ortadoğu ve Balkanlar için de geçerlidir. Alman girişimciler yüksek teknoloji ve ürün bilgileri ile sermaye güçlerini, Türk girişimciler ise Türkiye ve Avrupalı Türklere ilişkin pazar ve ülke bilgilerini sunabilirler. Bu şekilde Türk girişimciler kültürel ve dinsel ortaklıklar çerçevesinde kültürel ilişki yeteneklerini geniş bir bölge için kullanabilirler.

Türk girişimciliğine dair gelecek beklentilerinde elbetteki yalnız pozitif ögeler yoktur. İşletmelerin kurulup gelişmelerinde zorluklar söz konusu olacaktır. İki örnek: yakın gelecekte Türk girişimciler için kendilerine uygun halef bulma sorunu ortaya çıkacaktır. Konseptsiz ve geniş kapsamlı düşünülmeden girilen işler bu durumdan en yoğun biçimde etkilenme riski taşımaktadır.

İkinci risk alanı Türk rakiplerin belli branşlarda pazara uygun fiyat politikası yerine yıkıcı bir fiyat rekabetine girmesi halinde görülmektedir. Bu hallerde küçük, sermaye yapısı zayıf işletmeler, pazardan çıkışa büyük işletmelerce zorlanmaktadır. Türk gıda maddeleri pazarında sektörün hazım kapasitesinin üzerinde işletme piyasaya girmektedir. Bu nedenle bu pazarlarda başarılı olabilmek için yenilikçi fikirlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Türk girişimcilerin gelecek perspektiflerine dair genelde pozitif değerlendirmemize rağmen, mikroekonomik düzlemde ciddi problem alanları söz konusudur. Bu sorunları gelecek dönemde daha da yoğunlaşacağı beklenmektedir. Yeni işletmeler için pazara giriş, mevcut işletmeleri sağlamaştırma veya genişletme ancak enformasyon toplumunun gerektirdiği temel bilgilere sahip olmakla gerçekleşebilecektir.

EK-1: İsviçre'de Türk Nüfus, Hane Verileri, Girişimcilerin Ekonomik Gücü ve Türkiye-İsviçre Dış Ticaret ve Turizm İlişkileri

İsviçre Türk Toplumunun Günümüzdeki Nüfus Yapısı

Avrupa'nın diğer ölkelerinde olduğu gibi, İsviçre'de de göçün ilk yıllarında ortayaş erkeklerin ağırlıklı bölümünü oluşturduğu Türk nüfus, aile birleşimleri ve yeni doğumlarla ilerleyen yıllar içinde daha dengeli ve heterojen bir yapıya kavuşmuştur.

Tablo 4: İsviçre'de nüfus yapısı (2005 yılı)

Veri	Toplam	Oran (%)
Toplam nüfus:	7.459.128	100,0
Göçmen nüfus:	1.541.912	20,7
Göçmen nüfusun ölkelere göre dağılımı		
Sırbistan - Karadağ	106.933	6,9
İtalya	297.197	19,3
Portekiz	167.857	10,9
Almanya	158.651	10,3
Türkiye	75.903	4,9
İspanya	72.167	4,7
Fransa	70.901	4,6
Diğer ölkeler	592.303	38,4
Toplam göçmen nüfus	1.541.912	100,0
Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

2005 yılı verilerine göre İsviçre'de 1,5 milyon göçmen yaşamaktadır. Bu İsviçre'deki nüfusun yüzde 20,7'sine tekabül etmektedir. İsviçre yabancı nüfus oranı bakımından Avrupa ölkeleri içinde en ön sırada yer almaktadır. Bu ölkede en büyük grubu yaklaşık 300.000 kişilik nüfusları ile İtalyanlar, 168.000 kişi ile Portekizliler ve daha sonra Almanlar ve Sırbistan-Karadağlılar meydana getirmektedirler. Türkler, Sırbistan-Karadağ vatandaşlarından sonra yaklaşık

76.000 nüfus ile. İsviçre'de yaşayan 5. büyük göçmen topluluğunu oluşturmaktadır. Türklerin tüm göçmenler içindeki payı % 4,9'dur.

Tablo 5: İsviçre'deki Türk vatandaşlarının sayısal gelişimi (1930-2005 yılları arası)

Yıl	Veri	Değişim (%)
1930	736	-
1941	375	-49,0
1950	590	57,3
1960	645	9,3
1970	12.215	1.793,8
1980	38.926	218,7
1990	81.655	109,8
2000	83.124	1,8
2005	75.903	-8,7

Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

İsviçre'ye Türk göçü diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi genellikle 60'lı yıllarda başlarken, 70'li ve 80'li yıllarda aile birleşimleri, doğal nüfus artışı ve diğer göç etkenleriyle (iltica, eğitim) bir büyüme yaşamıştır. 1960-1970 yılları arası İsviçre'deki Türk nüfus toplam 19 kat artarken, bu oran 1970-1980 yılları arası üç kat, 1980-1990 yılları arası iki kat olarak gerçeleşmiştir. 2000'li yıllarda İsviçre vatandaşlığına geçiş ile beraber bu ülkedeki Türk vatandaş sayısı ilk defa azalmıştır.

Tablo 3: Türk ve diğer göçmenlerin İsviçre'ye göçleri (2005'e kadar)

Yıllar	Giriş		Çıkış		Fark	
	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı	Türk
1995	90.957	3.247	69.357	2.574	21.600	673
1996	74.359	2.839	71.949	2.584	2.410	255
1997	69.604	2.401	67.880	2.326	1.724	75
1998	72.202	2.202	64.017	1.999	8.185	203
1999	83.677	2.616	62.780	1.618	20.897	998

2000	84.200	2.403	59.302	1.328	24.898	1.075
2001	99.746	2.858	56.477	1.129	43.269	1.729
2002	105.014	3.063	53.517	841	51.497	2.222
2003	98.812	2.806	51.046	734	47.766	2.072
2004	100.834	2.467	52.950	863	47.884	1.604
2005	99.091	2.227	54.435	840	44.656	1.387
Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı			

İsviçre'deki Türk vatandaşları sayısındaki azalma yukardaki tablodan da görülebileceği üzere öncelikli olarak bu ülkeye yönelik göçün azalmasından değil, İsviçre vatandaşlığına geçişlerden kaynaklanmaktadır. 2000-2005 yılları arası ortalama 1.700 kişilik Türkiye'den İsviçre'ye net göç hareketi olmuştur. Bu altı yıl içinde toplam 10.089 Türkiye'den net göç gerçekteşmesine rağmen, Türk vatandaşı sayısı aynı dönemde yüzde 8,7 azalarak 83.124'ten 75.903'e düşmüştür. Bu dönemde Türk nüfusunun doğumdan dolayı doğal nüfus artışı dikkate alındığında, nüfustaki azalmanın sadece vatandaşlıktan kaynaklandığı belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4: Türk ve yabancıların İsviçre vatandaşlığına geçiş sayıları (1985-2005 yılları arası)

Vatandaşlığa geçiş	Yabancı	Türk
1985-1998	244.000	11.100
1999	20.363	2.260
2000	28.700	3.127
2001	27.583	3.116
2002	36.515	4.128
2003	35.424	4.216
2004	35.685	3.565
2005	38.437	3.467
Toplam	466.707	34.979

Göçmen kökenli toplam nüfus ¹	700.000	45.000
Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

İsviçre Avrupa'nın en yoğun göçmen ülkesi olmasına rağmen, Türk nüfusu açısından öncelikli ülkeler arasında bulunmuyor. Günümüzde Avrupa Birliği ülkelerinde toplam 4,2 Milyon Türkiye kökenli göçmen yaşamaktadır. Almanya'daki 2,7 milyon Türk'ten sonra, Hollanda, Fransa ve Avusturya Türk nüfusu yoğunluğu bakımından ilk sıralarda yer almaktadırlar. İsviçre, 76.000 Türk 45.000'ini İsviçre vatandaşı toplam 121.000 kişilik Türk nüfusu ile Belçika ve Büyük Britanya'daki Türk nüfusu büyüklüğüne yakın bir rakama sahip bulunuyor .

İsviçre'de yaşayan Türkler, bu ülkenin toplam nüfusu içinde yüzde 1,6'lık bir paya sahip bulunuyor. Toplam nüfus içindeki pay dikkate alındığında İsviçre, Almanya, Hollanda ve Avusturya'dan sonra en yoğun Türk nüfusunu barındıran ülke durumunda.

Tablo 6: İsviçre'deki göçmen ve Türk kökenli nüfus (2005 yılı)

Nüfus (31.12.2005)	Sayı
İsviçre'nin toplam nüfusu	7.459.128
Yabancı nüfus	1.541.912
Yabancı nüfus oranı (%)	20,7
Göçmen kökenli İsviçre vatandaşları	700.000
Toplam göçmen nüfus	2.240.000
Göçmenlerin oranı (%)	30%
Türk vatandaşları	75.903

¹ İsviçre Federal İstatistik Daire'sinin 05.07.204 tarihli basın bildirisine göre doğumunda yabancı ülke vatandaşı olan 526.700 kişi sonradan İsviçre vatandaşlığına geçmiştir. Bu veri taban olarak baz alındığında ve 2000-2005 yılları arası İsviçre vatandaşlığına geçen 172.000 kişi eklendiğinde, toplam yabancı kökenli İsviçre vatandaşı sayısı yaklaşık 700.000 civarına çıkmaktadır. Türk kökenli İsviçre vatandaşı sayısını TAM olarak toplam 45.000 civarında tahmin ediyoruz. Bu sayı 1985-2000 yılları arası İsviçre vatandaşlığına geçen 35.000 Türk'ün yanında, İsviçre vatandaşı olarak doğan çocukları da içermektedir.

Türk kökenli İsviçre vatandaşları	45.000
Türk kökenli göçmen nüfus	121.000
Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

İsviçre'de yaşayan 121.000 Türk kökenli içinde İsviçre Vatandaşı statüsünü taşıyan 45.000 kişi yaklaşık üçte birlik bir paya sahip. Diğer üçte ikilik nüfus ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip bulunuyor. Türkler arasında İsviçre vatandaşlığına geçiş, özellikle 1999 yılı itibariyle ivme kazanmıştır. 1999-2005 yılları arası toplam 24.000 Türk İsviçre vatandaşlığına geçmiştir.

1990'lı yıllardan itibaren Türk kökenliler politik, toplumsal ve iktisadi alanlarda daha etkin biçimde varlıklarını hissettirmeye başlamışlardır. Sadece İsviçre vatandaşlığına geçenlerin seçmen boyutu değil, Türkler arasında sivil toplum örgütlerinin sayısı ve çeşitliliği de gündün güne artmaktadır. Bu sosyal, siyasi ve ekonomik gelişmeler, Türklerin içinde buldukları toplumla daha fazla ve yaygın bir biçimde kaynaşmasını ve toplumun çeşitli alanlarında söz sahibi olma hakkını talep etmelerini sağlamaktadır.

İsviçre'deki Türk Haneleri ve Tüketim/Tasarruf Eğilimleri

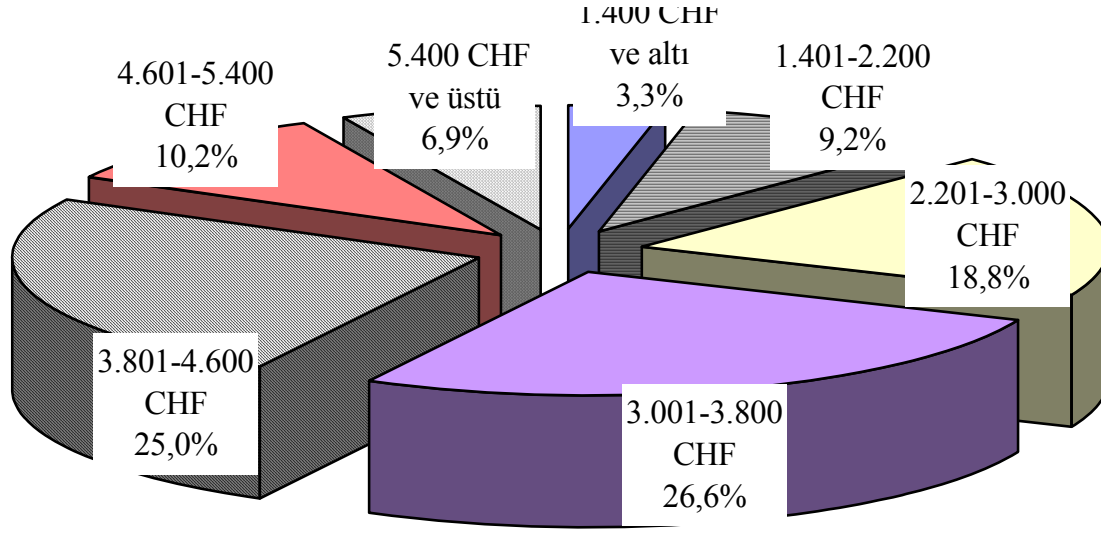
1. Türk Hanelerinin Genel Yapısı

İsviçre'de yaşayan Türkler'in ekonomik boyutlarını değerlendirmek açısından aşağıda hane yapıları ve haneye dair veriler incelenmektedir. Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı tarafından İsviçre Federal İstatistik dairesi, Eurostat ve diğer araştırma kuruluşlarının genel verileri baz alınarak yürütölen değişik anket çalışmaları ile kurumun hesaplamalarının sonuçlarına göre, 2006 yılı itibariyle Türkler ortalama 3,87 kişiden oluşan hanelerde yaşamaktadır. Sonuçlar, hanede ortalama çalışan kişi sayısını 1,5 olduğunu ve haneye giren ortalama net gelirin takriben 4.150 İsviçre Frankı 'na (2.565 Euro) ulaştığını göstermektedir.

Grafik 1:İsviçre'de Türk kökenli hanelerinin aylık ortalama net hane geliri dağılımı (2005 yılı)

Maaş, serbest meslek kazancı, emeklilik ödemeleri, transfer geliri gibi gelir kaynaklarından meydana gelen net gelirlerinin en büyük bölümü (3.330 Frank) ailenin geçimi ve tüketim için harcayan İsviçre Türkleri ve 4150 Frank'lık ortalama net gelirlerinin 820 Frank'lık bölümünü tasarruf etmektedirler. Almanya'ya göre İsviçre'de işsizliğin düşük olması, ülkedeki Türk hanelerinde ortalama çalışan kişi sayısına da yansımaktadır. İş Ajansları'nın verilerine göre Aralık 2006 yılında ortalama işsizlik oranı, Almanya'da yüzde 9,6, İsviçre'de ise yalnızca yüzde 3,3'tür. Gelir dağılımına bakıldığında İsviçre'deki Türk hanelerin yaklaşık yüzde 61,8'i 3.001 CHF ile 5.400 CHF arası bir gelir elde etmektedir. İsviçre Federal İstatistik Dairesi'nin hane gelir ve gider araştırmasına göre, bu ülkedeki ortalama hane büyüklüğü 2,25 kişiden oluşmakta, ortalama yıllık net hane geliri 6.157 İsviçre Frank'ı tutmaktadır. Türk Haneleri arasında işsizliğin daha yüksek olması, toplam çalışan nüfusun daha az olması (15 yaş altı nüfusun İsviçre ortalamasına göre daha yüksek olması ve çalışan kadın sayısının daha düşük olması) ve ortalama kalifiyenin ve buna bağlı olarak gelir düzeylerinin de daha düşüklüğü elde edilen gelir seviyesine yansıyor, İsviçre genel ortalamasının altında kalınmasına neden olmaktadır.

2. Tasarruflu Yaşamdan Artan Tüketim Eğilimine

İsviçre'de yaşayan ve toplam nüfusun yüzde 30'unu oluşturan 2,2 milyon göçmen, önemli bir tüketici potansiyeli oluşturmaktadır. Başlangıçta göçmenler tarafından İsviçre'ye getirilen birtakım tüketim alışkanlıkları zaman içinde İsviçreli tüketiciler tarafından da benimsenmiş ve aynı süreç zarfında göçmenler de İsviçre toplumunda süregelen mevcut tüketim alışkanlıklarından ve yaşam biçiminden önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Tüketim alışkanlıklarının ve taleplerinin karşılıklı olarak birbirini etkilemesi bir yana, gelecek perspektiflerinin İsviçre'ye yönelik olarak değerlendirilmesi doğal olarak iki tarafın tüketim davranışlarını birbirine yakınlılaştırmaktadır.

İsviçre'ye 40 yıl önce gelen göçmenlerin ilk yıllardaki tutumları, önemli oranda tasarrufa ve bu tasarrufların anavatanda değerlendirilmesine yönelikti. Aile yapılarının değişmesiyle, ikinci ve üçüncü neslin ortaya çıkmasıyla, tüketim davranışları da Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi değişmiştir. İsviçre'deki 31.000 Türk hanesinin ortalama net aylık geliri 2006 yılı itibariyle 4.150 İsviçre Frank'ı civarındadır. Buna göre Türk hanelerinin yıllık toplam geliri, aynı yıl içinde 1,54 milyar Frak civarındadır. Araştırma sonuçlarına göre Türk haneleri, gelirlerinin yaklaşık yüzde 20'sini tasarrufa ayırmaktadır.

İsviçre'deki Türk Girişimcileri

Avrupa'daki Türkler'in girişimcilik ruhunun önünde uzun yıllar değişik engeller mevcuttu. Yasal engellerin yanında Türkiye'ye dönme istekleri ve iş piyasasının rahatlığı, 1960'lı ve 1970'li yıllarda sadece Türkler'in ihtiyaçlarına yönelik, özellikle gıda, hizmet ve ulaştırma alanında sınırlı sayıda işletmenin açılmasını sağladı. İsviçre'deki girişimciliğin ilk döneminde diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yerli işadamları tarafından karşılanmayan Türklere mahsus ihtiyaçlar ön planda bulunuyordu. Belirli bir kesimin spesifik ihtiyaçlarına yöneldiği için "nishe economics" olarak tanımlanabilecek olan bu iktisadi faaliyetler özellikle 1980'li yılların ilk yarısında bir çok Türk işçisinin serbest mesleğe atılımında ve kendi işyerlerini kurmasında önemli rol oynamıştır. Bu alandaki arz ve talep sadece Türkler arasındaydı. Çoğunluğun hedefi, Türkiye'de mal ve mülk edinmenin yanı sıra bir de serbest iş kurmaktı. Dolayısıyla göçün ilk 20 yılında iş hayatına atılmanın çekici bir yönü yoktu. Bu durum özellikle Türkiye'ye dönmenin bir hayal olduğunun farkına varılması ile hissedilir bir değişime uğradı. Türk toplumu içinde değişen sosyal yapı ve yükselen eğitim düzeyi girişimciliğe yönelmeyi hızlandırdı.

Buna bağlı olarak iş hayatında yükselmek ve tatmin edici iş bulmak, daha yüksek gelir ve prestij elde etmek gibi bireysel beklentilerin artmasıyla ve aile dayanışmasının sağladığı avantajların eklenmesiyle Türkler arasında dinamik bir girişimcilik hareketi başladı.

Son 20 yıl içinde, kendi başına iş kuranların sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Günümüzde toplam 3.800 civarında Türk kökenli işadami İsviçre ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Toplam çalışan Türk nüfus içinde girişimcilerin sayısı yüzde 8,2'lik bir orana denk düşmektedir. Serbest girişimci Türkler'in sayısal büyüme hızı, bu kesimin yaşadığı ülkeye uyumunun da bir göstergesidir. Girişimciliğe yönelik bu trend, gerek entegrasyon açısından, gerekse istihdam ve ekonomik katkı açısından son derece olumlu bir gelişme göstermektedir. Türk girişimciler iş ve meslek eğitimi yerleri açarak, vergi ödeyerek ve yerel ve bölgesel piyasadaki arzı zenginleştirerek önemli bir ekonomik ve toplumsal işlev görmekteler.

Avrupa'daki Türk işletmelerinin ekonomik faaliyetlerinin ve başarılarının önemli bir boyutu istihdam alanında görülmektedir. Türkler arasında belirgin bir şekilde gözlenen girişimcilik, hem entegrasyona yardımcı olmakta, hem de yaşadığı ülkedeki istihdam ve ekonomik durumu yakından ilgilendirmektedir. Yeni işyerleri açarak Türk işletmeleri İsviçre'deki iş piyasasına katkıda bulunuyorlar. Böylelikle Türk işletmeleri tarafından 2006 yılında yaratılan istihdam sayısı 18.000'e ulaşmıştır. Bu alanda da Türk işletmeleri 'etnik niş'lerinden kopmuş bulunmaktadırlar.

Girişimci sayısının ve cironun son yıllarda patlama yapması, Türkler'deki girişimcilik cesaretini ve piyasadaki başarılarını ortaya koymaktadır. Türk girişimcilerin toplam cirosunun artması, ancak yeni ürünlerle, yeni piyasalara yönelmeleriyle veya müşteri sayısını arttırmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu tespit, artık Türkler'in de yerli girişimcilerin dağılımına benzer bir şekilde piyasanın tüm yelpazesinde yer almakta olduklarını ve özellikle İsviçreli müşteri sayısını sürekli olarak arttırdıklarını doğrulamaktadır. Sağlanan bu gelişme, haliyle, ülkedeki politik karar odaklarının da ilgisini çekmektedir.

Anket sonuçları tüm Türk kökenli işletmelere uyarlandığında, ciddi bir ekonomik potansiyel ortaya çıkmaktadır. İşletme başına yapılan ortalama yatırım miktarının 2006 yılında takriben 160.000 Frank'ı bulması, buna bağlı olarak toplam kümülatif yatırım hacmini 608 milyon Frank düzeyine çıkarmıştır. Türk

girişimcilerin küçümsenmeyecek ekonomik gücü özellikle elde edilen toplam ciro rakamında ortaya çıkmaktadır. İsviçreli Türk kökenli işletmeler toplam 2,4 milyar Frank tutarında ciro ile önemli bir ekonomik gücün sahibidirler.

Tablo 6: İsviçre'deki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü (2006)

Veri	Değer
Sayı	3.800
İşletme başına ortalama yatırım (Frank)	160.000
Toplam yatırım (Milyon Frank o)	608
İşletme başına ortalama ciro (Frank)	640.000
Toplam yıllık ciro (Milyar Frank)	2,4
İşletme başına ortalama çalışan sayısı	4,7
Toplam çalışan sayısı	18.000
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Türkiye-İsviçre dış ticaret ilişkileri

Türkiye ve İsviçre ilişkilerinde, bu ülkede yaşayan Türk toplumunun varlığı etkili olsa bile, ilişkilerin hacmi bu sivil boyutun dışına taşmaktadır. İki ülke arasında köklü politik, kültürel ve ekonomik ilişkiler bulunmaktadır. Her ne kadar belli dönemlerde değişik nedenlerden dolayı ikili ilişkilerde sorunlar yaşansa da, her iki ülkenin çıkarları bu ilişkilerin geliştirilmesinde yatmaktadır. İsviçre'nin dış ticaretinde Türkiye küçümsenmeyecek bir yer almaktadır. 2005 yılında İsviçre'nin gerçekleştirdiği 163 milyar Frank'lık (yaklaşık 101,8 milyar Euro) ihracat içinde Türkiye 2,05 milyar Frank ile yüzde 1,3'lük bir pay almaktadır. İsviçre açısından Türkiye, ihracatta 14. sırayı almaktadır. İsviçre'nin Türkiye'den gerçekleştirdiği ithalata bakıldığında tablo aynı olumlu görünümünü sürdürmektedir. Türkiye İsviçre açısından ithalatta 616,5 milyar Frank ile 26. sırayı almaktadır. İsviçre'nin 2005 yılında gerçekleştirdiği 157,5 (yaklaşık 98,4 milyar Euro) milyar Frank'lık ithalat içinde, Türkiye'nin payı ancak yüzde 0,4 düzeyinde kalmaktadır. İkili dış ticaret ilişkileri öncelikle İsviçre'nin lehine gelişmektedir. Dış ticaret acığı İsviçre lehine gelişmekte olup, 2005 yılında 1,4 milyar Frank düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin İsviçre'den gerçekleştirdiği ithalatın boyutu nedeniyle, Türkiye İsviçre'nin refahına ve iş piyasasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Tablo 7: İsviçre ile Türkiye arasındaki dış ticaretin gelişimi

Yıl	İhracat	İthalat	Bakiye
	Milyon Frank	Milyon Frank	Milyon Frank
1990	810,7	236,3	574,4
1995	947,0	252,3	694,7
2000	1.412,4	403,2	1.009,20
2001	1.203,3	439,1	764,20
2002	1.676,3	464,9	1.211,40
2003	1.692,7	442,1	1.250,60
2004	1.997,1	528,0	1.469,10
2005	2.054,4	616,5	1.437,90
Kaynak: İsviçre Federal İstatistik Dairesi		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

İkili dış ticaret ilişkilerine Türkiye açısından bakıldığında, İsviçre Türkiye'nin ithalatında 2005 yılında 8. sırayı alırken, ihracatında ise 27. sırayı almıştır.

V. Türkiye-İsviçre turizm ilişkileri

Türkiye'nin günümüzdeki turizm politikası öncelikle mevsimlik ve bölgesel yoğunlaşmayı bir ölçüde aşmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla son yıllarda, kongre turizmi, din turizmi, kültür turizmi, termal turizmi, kış turizmi, yatçılık, dağcılık, rafting gibi spor türleri desteklenerek turizmin çeşitlendirilmesine çalışılmıştır. Türkiye'nin dünya turizmi içindeki payını arttırabilmek için tanıtıma daha çok kaynak ayırması ve ucuz turizmin yanısıra yüksek gelirli turiste hitap edebilmesi ve yurtdışındaki imajını iyileştirmesi gerekmektedir.

Türkiye 2005 yılında gerçekleştirdiği açılım ile dünya ülkeleri arasında turist sayısı itibariyle 8. sırayı almış, gelir bazında ise 7. sıraya çıkmıştı. Sıralamaya bakıldığında turist sayısı itibariyle Türkiye'nin önünde yer alan Almanya ve Meksika gibi ülkeleri yakın zamanda geçmesi beklenebilir. Maalesef 2005'te yakalan rekor turist sayısı ve geliri 2006 yılına taşınamadı. Bilinen nedenlerden dolayı (kuş gribi, terör saldırıları, dünya kupası, tanıtım eksiklikleri) 2006 yılında beklenen artış yerine, turizmde bir küçülme yaşandı.

Tablo 8: Türkiye'nin turist sayısı itibariyle dünya turizmindeki yeri (2005 yılı)

Ülke	Yabancı turist sayısı (Milyon)	Bir önceki yıla göre değişim (%)
Fransa	76,0	1,2
İspanya	55,6	6,0
ABD	49,4	7,2
Çin	46,8	12,1
İtalya	36,5	-1,5
İngiltere	30,0	8,0
Meksika	21,9	6,3
Almanya	21,5	6,8
Türkiye	20,3	20,5
Avusturya	20,0	3,0
Kaynak: Dünya Turizm Örgütü		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

2006 yılının ilk altı aylık turist sayısı verilerine bakıldığında, Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi sayısının azaldığı görülüyor. 2006 yılının ilk altı ayında Türkiye'yi toplam 7,87 milyon yabancı turist ziyaret etti. Bir önceki yılın aynı dönemine göre yabancı turist sayısında yüzde 8'lik bir küçülme gerçekleşti. Bu olumsuz gelişme yılın diğer altı ayında da benzer şekilde devam etti.

Tablo 9: Türkiye'nin gelir itibariyle dünya turizmindeki yeri (2005 yılı)

Ülke	Gelir (Milyar Dolar)	Bir önceki yıla göre değişim (%)
ABD	81,7	9,6
İspanya	47,9	5,8
Fransa	42,3	3,5
İtalya	35,4	-0,7
İngiltere	30,7	8,7
Çin	29,3	13,8

Almanya	29,2	5,6
Türkiye	18,2	14,2
Avusturya	15,5	0,9
Avusturalya	15,0	9,6
Kaynak: Dünya Turizm Örgütü		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

Türkiye'ye İsviçre'den gelen turist sayısı 2006 yılının ilk altı ayında yüzde 44,2 azalarak, genel düşüşün çok üstünde gerçekleşti. Bu rekor azalma hem yukarıda aktarılan nedenlerden, hem de İsviçre-Türkiye arasında 16 Kasım 2005'te gerçekleştirilen dünya kupası ön eleme maçında çıkan olaylardan kaynaklandı. 2006 yılının ikinci yarısında azalma trendi aynı şekilde devam etti. 2007 yılı için turizmci kaygılarını koruyor. Geçen sene kaybedilen Pazar payının geri alınıp alınmayacağı, önümüzdeki aylarda ancak belli olacak. Bunun için tüm turizm aktörlerinin, özellikle T.C. Turizm Bakanlığı'nın, İsviçre'de aktif olan turizm şirketlerinin ve Türk sivil toplum kuruluşlarının, yoğun çalışması gerekiyor.

Tablo 10: Türkiye'ye gelen İsviçreli Turistlerin sayısal gelişimi (2005 yılı)

Yıl	İsviçre		Toplam	
	Turist sayısı	Bir önceki yıla göre değişim (%)	Turist sayısı	Bir önceki yıla göre değişim (%)
2000	81.257	-	10.428.153	-
2001	126.545	55,8	11.619.909	11,4
2002	143.381	13,3	13.248.176	14,0
2003	188.859	31,7	13.956.405	5,3
2004	272.262	44,2	17.548.384	25,7
2005	308.682	13,4	21.124.886	20,4
1-6/2005	136.707	-	8.558.025	-
1-6/2006	76.249	-44,2	7.875.680	-8,0
Kaynak: TUİK		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı		

Türkiye Araştırmalar Merkezi

1 Ekim 1985'de Freudenberg Vakfı ve Alman Bilim Vakfı ortaklığı ile Bonn'da kurulan Türkiye Araştırmalar Merkezi (TAM), üç kişilik kadroyla başladığı çalışmalarını, bugün Almanya'nın Essen kentinde çeşitli uluslardan siyaset bilimci, sosyolog, ekonomist, İşlam bilimci ve etnologlardan kurulu yaklaşık 30 kişilik uzman kadrosuyla sürdürmektedir.

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkileri derinleştirmek, iki ÷lke arasındaki iletişimi artırmak ve özellikle Alman kamuoyunda Türkiye ve Türkler üzerine varolan bilgi eksikliğini bilimsel çalışmalar, seminer, sempozyum, konferans ve toplantılar yoluyla giderme yönünde faaliyet göstermektedir.

1991 yılında merkezini Bonn'dan bugün hala faaliyet gösterdiği Essen kentine taşıyan TAM, 2002 yılına dek kar amacı gütmeyen dernek statüsünde sürdürdüğü faaliyetlerini bu tarihten itibaren vakıf statüsüyle devam ettirmektedir. Kuruluş sermayesinin büyük bir bölümü Kuzey-Ren Vestfalya Eyaleti Hükümeti tarafından karşılanan TAM, Duisburg-Essen Üniversitesi bünyesinde bağımsız enstitü statüsünün yanısıra, Birleşmiş Milletler Ekonomi ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) nezdinde NGO (Non Governmental Organisation) olarak danışmanlık ünvanına da sahiptir ve UNESCO Almanya üyesidir.

Türkiye ve Almanya Arasında Köprü Kurum

Türkiye ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasındaki geleneksel iktisadi ve siyasi ilişkiler yanından toplumlararası ilişkileri de inceleyen ve bu alanlarda ürettiği bilgilerle, toplumlar ve devletlerarası iletişimin sağlamlaşması ve mevcut ilişkilerin güçlenmesi için zemin hazırlama hedefini güden TAM, özellikle dış politika, ekonomi, sosyal bilimler, göç ve kültür konularına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Asya'daki rolü ile Türkiye'nin doğu komşularıyla ilişkileri de, TAM'ın ağırlıklı çalışma alanlarına girmektedir. TAM'ın "Türkiye-AB ilişkileri", "Türkiye'nin doğu komşuları ile ilişkileri", "Türkiye-Almanya ilişkileri", Avrupa'daki Türk göçmenler", "Avrupa Birliği ve Federal Almanya'da Göç ve Göçmenler", "Avrupa'da İşlam", "Kafkaslar ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri" ve "Balkanlar" gibi başlıklar altında sıralanabilecek ilgi alanlarına dair yayımladığı temel kaynak niteliğinde sayısız rapor, makale, derleme ve kitaplar bulunmaktadır.

Türkiye ve Almanya arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin incelenmesi düzenli bir şekilde incelenmesi TAM'ın kuruluş amaçları arasında yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak hazırlanan raporlar kamuoyuna ve ilgili mercilere sunulmaktadır. Özellikle Türkiye'deki siyasi ve ekonomik değişiklikler TAM'ın her yıl yayınladığı Türki-Jahrbuch (Türkiye Yıllığı) ile kamuoyuna yansıtılmaktadır. TAM'ın "Türkiye Yıllıkları" konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacıların başucu kitaplarından birisi haline gelmiştir. Düzenlenen uluslararası sempozyumlar, kongreler yanında her iki ülkenin medya mensupları başta olmak üzere önemli isimlerin karşılıklı görüşmeleri için TAM önemli bir platform rolü görmektedir. TAM iki ülkenin diyalog forumları ve think-tank grupları için de önemli bir zemin sunmaktadır.

21 yılda 200 Bilimsel Proje

TAM'ın faaliyetleri arasında Almanya'daki Türk göçmenlere ilişkin çalışmalar geleneksel bir yer tutmaktadır. Türk göçmenlerin 45 yıllık göç sürecinde geldikleri noktayı tüm olumlu ve olumsuz boyutlarıyla ortaya koyan TAM, mevcut sorunları giderici çözüm önerileri getirerek bu alanda pozitif gelişmelerin önünü açmaktadır. Türk göçmenlerinin beklentileri ve konuları üzerine her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen ampirik çalışmalar bu alanda başlıca örnektir. Eğitimden Türk kadınının konumuna, işverenlerden, okullarda İslam din dersi eğitiminin nasıl verilmesine kadar Türk toplumunun gündeminde önemli yer işgal eden başlıca konuları içeren anketler sonucu hazırlanan raporlar, uyum politikası açısından önemli bir yol gösterici olmaktadır. Bunun dışında TAM uzmanlarınca hazırlanan çok sayıda bilimsel çalışma, ayrı kitaplar olarak basılmakta veya alana ilişkin derleme yayınlar ile saygın bilimsel dergilerde yayımlanmaktadır. Tüm bu çalışmaları TAM'ı göçmenlere ilişkin meselelerde ilk çalınan kapı haline getirmiştir.

TAM kuruluşundan bugüne dek, 200'e yakın ulusal ve uluslararası bilimsel projeye imza atmış, başta Almanya olmak üzere, Avrupa'nın çeşitli kentlerinde ve Türkiye'de diğer kuruluşlarla ortaklaşa veya bağımsız 500'ün üzerinde toplantı gerçekleştirmiştir.

Türk Göçmenler İçin Yol Gösterici

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, yalnız göçmenleri ilgilendiren konulara ilişkin bilimsel bilgi üretmemekte bunun yanında yürüttüğü uygulamalı projelerle göçmenlere destek olmaktadır. Diğer yandan birbirini yeterince tanımamanın körüklediği ön yargıların giderilmesi ve Türk kültürünün taşıdığı zenginliklerle

Avrupa kültürü ile çatışan bir yapıda olmadığının anlaşılır kılınması için Türkiye Araştımlar Merkezi bünyesinde bir kültür birimi oluşturularak, faaliyetlere başlanmıştır. 2010 yılı için İstanbul ve Essen 'in Avrupa kültür başkentleri olarak ilan edilmesi kültürel çalışmaları daha değerli kılmaktadır. TAM 'ın gündeminde yer alan iki büyük projeden biri olan İstanbul ve Essen 'e kurulacak g müzeleri bu kapsamda 2010 yılına kadar hayata geçirilecektir. Bir diğer büyük proje olan Türkiye 'ye Almanca eğitim verecek bir vakıf niversitesinin kuruluşu yönünde somut adımlar atılmaya devam etmektedir.

